

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

2019 YUNUS NADI ÖYKÜ ÖDÜLÜ

TOMRİS ALPAY

gülsün ağavni zilha



Gülsün, Ağavni, Zilha

Tomris Alpay

TOMRİS ALPAY

1962’de Notre Dame de Sion Lisesi’ni, 1966’da İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesini bitirdi. 1966-2003 yıllarında yurt içinde ve yurt dışında çok uluslu ilaç şirketlerinde yönetici olarak çalıştı. 1962-1967 arasında *Akbaba* dergisinde “Milletler Gülüyor” sayfasını hazırladı. 1991’de Orhan Kemal Öykü Yarışması’nda “Bir Demet Mavi, Bir Damla Yeşil” öykü dosyasıyla ödül kazandı. 1992-1995 arasında başta *Cumhuriyet Dergi* olmak üzere *Yeni Yüzyıl*, *Radikal* ve *Hürriyet* gazetelerinde kadın, çevre ve gençlik konularında denemeleri yayımlandı. 2019’da *Gülsün*, *Ağavni*, *Zilha* öykü kitabıyla Yunus Nadi Ödülü’nü kazandı.

2008 yılından beri Notre Dame de Sion Lisesi Edebiyat Ödülü jüri başkanlığını yürütmektedir.

Kitapları:

Yaşamın Öteki Yansı, *Olgunluktan Menopoza* (Milliyet Yayınları, 1995). *Gençlikte Yeşeren Umut* (Gazete yazıları, Yapı Kredi Yayınları, 1997). *Sağlığın Üç Doğal Anahtarı*, (Gendaş Yayınları, 2004).

u s u l g e r e ğ i

Bu kitabın ilk baskısı 2018'de, ne yazık ki ekonomik zorluklar nedeniyle kapanmak zorunda kalan feminist yayınevi Ayizi Yayınları tarafından yapıldı. Yazar, bu kitabıyla 2019'da öykü dalında Yunus Nadi Ödülü'nü kazandı.

Tomris Alpay, kitabın Aras tarafından yapılan bu yeni baskısı için iki yeni öykü, "Archipelago" ve "Köklerimden Doğarım"ı yazdı.

Türkçe yazımda Ömer Asım Aksoy'un *Ana Yazım Kılavuzu* (Epsilon Yay.) temel alındı, Necmiye Alpay'ın *Türkçe Sorunları Kılavuzu*'ndan (Metis Yay.) yardımcı kaynak olarak yararlanıldı.

y a y ı n c ı n ı n n o t u

GÜLSÜN,
AĞAVNİ,
ZİLHA

Aras Yayıncılık
İstiklal Caddesi, Hıdivyal Palas No: 231 Kat: 1
34430 Tünel, Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 252 65 18 - 243 06 02
Fax: (0212) 252 65 19
info@arasyayincilik.com
www.arasyayincilik.com
Sertifika No: 44967

ARAS - UUUU 246

Gülsün, Ağavni, Zilha
Tomris Alpay

Yayıma Hazırlayan
Lora Sarı

Kapak Tasarımı
Beste Miray Doğan

Kapak Fotoğrafı
Depo Photos
İstanbul'da bir çay bahçesi, 1950.

© Aras Yayıncılık, 2019

ISBN 9786052100554

Baskı ve Cilt
Sena Ofset, 2. Matbaacılar Sitesi 4NB7-9-11 Topkapı-İstanbul
Tel: (0212) 613 38 46 / Sertifika No: 45030

- 1. Baskı (Ayizi Yayınları): Ağustos 2018, Ankara**
- 2. Baskı (Aras): Kasım 2019, İstanbul**

GÜLSÜN,
AĞAVNİ,
ZİLHA

TOMRİS ALPAY



Mırnnav



Kapılar... Açık mı kapalı mı? Aralık mı? Kapılar benim için önemlidir. Hayatta kalmam buna bağlıdır.

Açık kapılar sorun yaratmaz, aralık kapılar ise olanak demektir. Ev sahibinin kapatmak isteyip de herhangi bir nedenle itmekle yetindiği kapı bana çok şey söyler. “Engeli aşabilirsen, ödülü kaparsın.” Benim yeteneklerim sadece aralık kapılar üzerine değildir. Kapalı kapıları da açarım. Yeter ki kapıda tırnaklarımla tutunacak bir yer olsun, ayaklarımla bile hemen açarım. Bu nedenle aralık kapıları tercih ederim. Ama şu anda kapılarla uğraşacak ne zamanım ne de halim var.

Kendime gelmeye çalışıyorum. Vücudumda bir ton yük var gibi. Kıpırdamaya çalışıyorum ama nafile. Nerede olduğumu anlayabilsem, niçin sorusuna yanıt verebilirim ama ne mümkün!

Kafam bulanık, dalıp dalıp gidiyorum. Hava sıcak olmalı, susuzluktan kurumuş dilim sanki ağzımın içinde büyümüş, toz tanelerine takılıyor.

Ayak sesleri, motor sesleri, çocuk sesleri derken vücudumu bir serinlik sardı. Islak bir yerde yatıyorum. Beyaz ve düz. Biraz ötede kırmızı lekeler. Ayak sesleri bana çok

yaklaşıyor, yanımda duruyor, sonra uzaklaşıyor. Büyük, ıslak, beyaz bir zemin. Burası olsa olsa Esmâ Hatun Namazgâhı olabilir. Mahalleme en yakın yer.

Biliyorum, burada su bulabilirim. Kendi kendime “kalk” dedim. Ayaklar bu komuta uydu. Önce sendeledim. Sonra doğanın bana bahsettiği esneklik yavaş yavaş devreye girdi. Şimdi nerede su bulabileceğimi biliyorum.

Burası benzersiz bir yer. Esmâ Sultan’ın yaptırdığı, lekesiz, beyaz, mermer bir yapı, namazgâh. Etrafındaki çeşmeler abdest almaya uygun yükseklikte yapılmış. Arzu edenler güzel havalarda yan taraftaki mermer merdivenlerden namazgâhın üstüne çıkıp namaz kılarlar. İyi kapanmamış muslukların altında rahatlıkla temiz su içebilirim; öyle yaptım. Kendime geldim. Şimdi yavaş yavaş hatırlıyorum. Evin aralık mutfak kapısından süzölmüş, dayanamayıp dolaptan peynir aşırımtım. Kafama sert bir cisim çarptı. Koştum, sonrası bulanık.

Düşecekmiş gibi birbirine sımsıkı tutunmuş ahşap evleri, sokağa taşan cumbaları, kenara büzölmüş, başları önlerinde düşünen sokak köpeklerini, ellerine, kollarına, sırtlarına yükledikleri malları satabilmek için bağırarak satıcıları arkamda bıraktım. Sokağıma doğru yürüdüm. Tozlu sokaklar, meydanlar aştım. Hava çok sıcaktı, ağaç gölgeleğinde dinlendim. Ne zaman ki denizden esen rüzgârın serinliğini yüzümde hissettim, üzerimdeki ağırlık yapan her şey uçuverdi. Ayaklarım sanki kanatlandı.

Sarmaşık Sokak’a yaklaşıırken gözlerimi kapatsam, hangi evin önünden geçtiğimi bilirim. Mutfaklardan süzölen kokular sahiplerinin birer damgasıdır adeta. Onları kalbimle duyarım. Sadece çileklerin, kekiğın, defalarca elekten geçirilmiş unla yoğrulan süt beyaz ekmeğın o sıcacık kokusu değil, renklerin de kokularını alabilirim.

Sokağa girer girmez kokular, sesler beni yönlendirir. Pişen et yemeklerinin kokusu uzaklardan beni çeker. Bahçelerden bahçelere geçerim kolaylıkla, burada sınırlar pek öyle zorlu değildir. Sarmaşıkların sardığı tel örgüleri aşmak kolaydır benim için. Bu nedenle mahalleme Sarmaşık Sokak denir. Bu sokağın bir özelliği, denize kadar uzanmasıdır. Liman o kadar büyük bir şey değildir, balıkçıların teknelelerini Marmara Denizi'nin fırtınalarından, öfkeli dalgalarından koruyacak kadardır sadece. Kıyıda, yan sokaklara dağılmıştır balıkçılar, lakerdacılar ve yazmacılar. Deniz suyu yazmacılar için önemlidir. Rengârenk yazmaların boyalarının sabitlenmesi, birbirine karışmaması için dokumalarının son bir kez deniz suyunda yıkar ve kıyıda direklerin arasına gerilmiş iplere kuruması için asarlar. Yazmalar böylece ilk defa görücüye çıkar. Bu iplerde, mevsim yazdan sonbahara evrilirken çirozlar da güneş ve rüzgâr altında kurur.

Bu gece Rasim Bey'in bahçesine gitmeye niyetliyim. Tek başına yaşayan Rasim Bey iyi yürekli, zevkli, sevgi dolu bir insandır. Her zaman ciğerciden aldığı, özenle pişirip doğradığı lezzetli yemek bana bugün iyi gelecektir. Bahçesi de bu sokaktakilerin en güzeli ve bakımlısıdır. Her şeyiyle kendi meşgul olur. Kuyudan çektiği suyla sular bahçesini. Çoğu kez yanında dururum, yabani otları temizlemesini, bitkilerin diplerini çapalamasını izlerim. Hele çok sevdiği güllerin dibinde kökleri yiyen danaburnu yakalarsa çok öfkelenir, sıkıntısını benimle paylaşır. Ben de ona onayladığımı belirten bir şeyler mırıldanırım. Aramız çok iyidir, o yalnız, ben yalnız. Hava kararıp da asma çardağının dalları arasına yerleştirdiği renkli ampulleri yakınca keyfime diyecek olmaz. Yaz gecelerinin boğucu sıcaklığında komşuları da bu bahçenin ayrıcalığını fark etmiş olacaklar ki, sık sık

kendilerini incir ağacının altındaki cennete atarlar. Rasim Bey'in pikabına koyduğu plakları keyifle dinlerler. Sanat müziğini tangolar izler, nağmeler bahçeleri, açık pencere-lerden girip evleri ziyaret eder. Bahçede olmayı özleyenler de iç geçirirler.

Benim için ziyafetin tanımı Rasim Bey'in davet verdiği akşamlardır. Rasim Bey ağzının tadını bilir. Balık ızgara veya buğulama, ciğer tava, zaman zaman ziyaret eden, kim- senin yüzünü göremediği yakın dostunun yaptığı zeytin- yağlı dolma, mevsim baharsa bahçeden toplanan asma yap- raklarıyla yapılan yalancı dolma, mumbar dolması ve topik sofradan eksik olmaz. Davetliler de eli kolu dolu gelir, ben ise herkesin gitmesini sabırla beklerim. Sıra bana geldiğin- de midem bayram eder. Bana böyle yakınlık gösteren biri- ne ben de kendimce bir şeyler yapmak isterim. Her akşam onu iş dönüşünde yokuşun alt başında karşılarım. Çadır bezinden dikili alışveriş torbasında hep bir şeyler vardır. Eğer bana özel yemeğimden getirdiyse, kokusunu hemen alırım. Önce hatırlarımı sorar, ben yanıt veririm. Böylelik- le büyüklere saygımı göstermiş olurum. Tek başına sanat müziği dinlerken yanında olmak bana büyük keyif verir. Çok iyi bildiği makamlarda iki elini dizlerine vurarak tem- po tutar. Başı sağ omzuna doğru yanaşır, gözleri yarı açık, dudaklarında hafif bir gülümsemeyle dalar gider.

Bu gece özellikle yanında olmalıyım. Yanına yaklaşır, başımı dizine koyarım. Üzgün olduğunu biliyorum. Arap bir haftadır ortalıkta görünmüyor – Rasim Bey'in kedisi. Bir zamandır hastaydı. Sık sık kusuyordu. Bahçede ada- çayı bitkisinden yiyordu. Rasim Bey iyi bilir, kediler has- talıklarının tedavisini bildikleri gibi öleceklerini de anlar, sahiplerine ölülerini göstermezler.

Ama o ne? Arap bahçe kapısından usulca içeri süzölüyor. Çok zayıflamış, tüylerinin parlaklığı gitmiş. Hatta üzerinde toprak, yaprak kalıntıları var. Arap kendini temizleyememiş. Rasim Bey'e haber vermek lazım. Ama buna gerek kalmadı. Arap doğruca mutfağın yolunu tuttu. Rasim Bey'in bacaklarına dolandı, mırıldandı. Rasim Bey hemen su ve süt verdi, kucağına aldı, okşadı. Cılız bir mırıltı yükseldi, derken Arap beklenmedik bir çeviklikle Rasim Bey'in kucağından atladı ve gözden kayboldu. Bu bir veda ziyaretiydi. Arap'ı bir daha görmeyeceğiz.

Beni içtenlikle karşılayan diğerk bir ev de Marangoz Mahmut Bey'inkidir. Sarmaşık Sokak'ın en büyük bahçeli ahşap evlerinden biridir bu. Mahmut Bey, karısı Fatma Hanım, üç oğlu, gelinleri ve yakında yaşama merhaba diyecek torunları da sayarsak üç kuşağı besleyebilecek mutfak da çok zengindir. Orada olmaya bayılırım.

Mahmut Bey oğullarıyla marangoz atölyesine gidince ev sakinleşir. Arka sokağı açılan kapıdan kendime özgü yöntemlerle içeri girerim. Bahçenin ucunda, ileride lazım olur düşüncesiyle yapılmış küçük müştemilatın yanında beni bekleyen dolu bir tabak muhakkak vardır.

Geceleri Mahmut Bey'in evi hareketlenmekle kalmaz, adeta şenlenir. Evin reisi yaşam doludur. Doğduğu toprakların türkülerine meraklıdır. Köşesine oturur, karşı sedire de karısı Fatma. Gelinler de etrafında fır dönerler, kahvesini, sigarasını, kül tablasını getirirler.

Ben geceleri gezmeyi severim. Geceleri gözlerim iyi görür, kulaklarım en ufak sese hassastır, burnum onlardan aşağı kalmaz ve bütün duyularım la tehlikeyi sezebilirim.

Benim gibi geç saatlerde, güneşin doğuşuna yakın gezinen biri daha var. Uzun siyah saçları beyaz geceliğinin

üzerine düşen bir kadın. Soğuğa, taşa toprağa aldırmadan çıplak ayakla yürür, kış aylarında bile geceliğinin üzerine bir şey giymez. Dudakları sürekli kıpırdar ancak ne söylediğini anlamam. Ama bunların dert yüklü, acıların, isyanların sözcükleri olduğunu hissederim.

Bir gece onu Zeytincilerin bahçe kapısından girerken gördüm. Zeytinciler, mahallede Mahmut Bey'in ailesi gibi görünür değildir. Kimseyle görüşmezler. Konağın kapısını en sık çalanlar, Doktor Zaven ve eczacı Sadullah Bey'in kalfasıdır. Ya Doktor Zaven'in verdiği ilaçları getirir ya da iğne yapmaya gelir. Doktor Zaven sokağın başında görününce hangi eve gireceği önceden bilinir.

Beyaz gecelikli kadının Zeytincilerin en büyük kızı İpek olduğunu sokakta bir ben bilirim. İpek, bu evde çocuklarıyla, anne babasıyla, gözlerden ırak yaşar. Ege'de zeytinlikleri olan, varlıklı bir aile oldukları bilinir. Çöpçü gelince kapıya çıkardıkları çöp tenekesinden burnuma kediotu ile yapılmış sakinleştirici şurup şişesinden dökülen artıkların kokusu gelir. Gündüzleri ise evden gelen ağlama sesleri ve çığlıklar sokak boyunca yankılanır.

Sarmaşık Sokak sakinleri, gizemli her şeye aşırı ilgi gösterirler. Geceleri evlerde buluştuklarında sıkça Zeytincilerin sır dolu konağı ve büyük kızları İpek'in bahtsızlığı konuşulur. Daha keyifli sohbet malzemesi ise gömüler, saklı hazinelerdir. Yerin üstü kadar altının da hazinelerle dolu olduğu konusunda hemfikirdir hepsi. Bir ucu yeni liman denen İustinus Limanı'ndan, Eski Bizans sarayı yoluyla Hipodrom'a, yani Sultanahmet'e kadar uzanan, kaçış yolu olarak bilinen dehlizleri sır dolu bir sesle ve iştahla konuşurlar. Bu dehlizlerin üstündekiler nerede yaşadıklarının bilincindedir.

Merak ettim, bu dehlizlerin denize ulaşan ağzını keşfettim. Görülmesi zor ama girilmesi kolay bir çukur bu. Etrafı duvarla çevrili ama ben sıçradım mı içeri atlarım. Başlangıçta toprak bir oyukken ilerledikçe taşlarla örülmüş bir yola dönüşür. Fare, köstebek, yılan ölülerine dokunmadan ilerlerim. Bazen bu koridor oda büyüklüğüne erişir, genişler, başka odalara açılır. Acaba buradan kaçanlar, denize ulaşanlar olmuş mudur sorusu aklımı kurcalar. Bugün, Sarmaşık Sokak, dolgu alanı, Bizans Limanı İustinus'un üstünde bulunur. Tam bu noktada yosun kokusu almam da bunun kanıtıdır. Yeraltında ilerlerken yukarıdaki evleri, sokakları tahmin etmeye çalışırım. Bu dehlizden Saraylı Hanım'ın konağının bodrumuna bir çıkış olduğunu hissedebiliyorum. Denizden gelen yosun kokusu kaybolunca, beni bir korku kaplar, sırtımda ürpertiler dolaşır. Fazla ileri gitmem, dönerim. Bu tünellerin Topkapı Sarayı'na kadar uzandığı söylentisi var. Ben denemedim.

Evlerde, dünyanın pek çok ülkesinde benzer dehlizlerin olduğu konuşulur ve hepsinin merkezinin de İstanbul olduğuna inanılır. Sadece kuzey, güney, doğu, batı yönünde olmayıp yukarı ve aşağı sekiz yöne bir çark gibi yerin altında ilerlediği iddia edilir. İstanbul efsunlu bir şehirdir.

Bir sırrım daha var. Zeytinciler büyük kızları İpek'in bahçedeki incir ağacında asılı cesedini bulduklarında, bu benim için çoktan sır olmaktan çıkmıştı. Çünkü sabahın ilk ışıklarında gözlerim beyaz entarili kadını ararken, onun bir ağacın dalında sallanan narin bedenini ilk ben gördüm. Baş ve siyah saçları öne düşmüştü. Mutfak kapısında çok bağırdım, tırmaladım. Kimseye açılmayan bu evin kapısı, benim için de aralanmadı.

Beni Mırnav diye çağırırlar.

Ağavni



Bu sabah alışveriş filemi iyice yıkadım. Sıkı sıkı örülmüş ipleri, özellikle sapının üzerindeki ter ve el izlerinin iyice temizlenmesi, beyazlaşması için gecedan arapsabunlu suya bastırmıştım. Kar beyaz oldu. Kuruması için bahçedeki çamaşır ipine astım. Paket ipine benzer kalın bir malzemedan yapıldığı için, sıkmak yetmiyor. Damlayan suları bir an kendi gözyaşlarıma benzettim.

Komşularımın da kullandığı bu pazar filesini alışverişe giderken bir yumak haline getirir, cebime sokarım. Bir tezgâhtan diğerine geçtikçe genişler, içine tahmin edemeyeceğiniz kadar çok kesekâğıdı, adeta bir yaşam sığar.

Ben pazar filesinin günlük serüvenini, yeni doğan, el kadar çocuğun benliğinin, yaşı ilerledikçe iyi kötü olaylarla dolmasına benzetirim. Fileye giren, içi görünmeyen kesekâğıtlarında dışa vurmadığımız neler neler vardır.

Bizim çarşı esnafı çoğunlukla okunmuş gazeteleri un ve suyla yapıştırıp kesekâğıdı olarak kullanır. Kese kâğıtları o gün bütçenizin el verdiği alışveriş dışarı vurmaz, saygılıdır, içindekileri meraklı gözlerden gizler. Her birinin gizli bir öyküsü de vardır. Ev kadınları, yaşlılar, yaz tatilinde çocuklar, ev bütçesine katkıda bulunmak için kesekâğı-

dı yaparlar, filelerine koyup kimse görmeden alıcılarıyla buluştururlar. Fileyi taşıyan kişiyle kesekâğıdı yapanların öyküleri birbirine sarılır. Diğer insanlar o kişiyi sadece filenin deliklerinden gördükleri kadar tanır. Oysa kese kâğıtları gizli tutulmak istenen olaylarla doludur, yaşamın sırlarını gözlerden saklar ve ancak yakınlaşır, dertleşirseniz açığa çıkarır. Benim filem de herkesinki gibi, gösterdiğinden fazlasını saklar.

Bugün Ağavni pazardan dönerken filesinde sebze, meyve, yağ, kıvırcık salata, soğan ve iki yüz elli gram orta yağlı kıyma vardı. Üç oğluna, kocasına ve kayınvalidesine etli sebze yemeği pişirecek, yanına da ayran ve bulgur pilavı yapacaktı. Dönüşünü Bulgar sütçü Boris'in sokaktan geçiş saatine göre ayarladı. Kaymağı yarım parmak kalınlığında leziz yoğurdu, Boris beslediği koyun ve keçilerinin sütünden kendi elleriyle mayalardı. Bir kilo yoğurt aldı. Sonra bir sokak ilerideki meşhur turşucunun konağının bodrumunda imal ettiği karışık turşudan bir tas. Turşucunun konağına girer girmez, tat ve koku duyularını uyaran, mide ve ağız suyunu artıran turşu sanki "beni ye" diyordu. Eve dönene kadar bir iki yaprak lahana turşusunu dayanamayıp ağzına attı.

Mutfaktaki işinin başına geçmeden önce yatak odasında üstünü başını değiştirdi. Gözü her zaman olduğu gibi o resme takıldı. Tuvalet masasının üstünde her gün defalarca baktığı bu solmuş sararmış fotoğraf, çok küçük olduğu yıllara ait. İstanbul'a macera dolu bir yolculuk yapmadan önce, Kırşehir'de çektiydikleri bir fotoğraf bu. Annesi ve babası aralarına Ağavni'yi de almış, koltukta oturuyorlar. Anne Nimet sarı saçlı, açık renk gözlü, narin yapılı bir göç-

men kadını. Baba Haçık iri kıyım, pala bıyıklı, siyah gür saçlı, iri burunlu yakışıklı bir Ermeni delikanlısı. Aralarına aldıkları Ağavni ise ikisinin harmanlanmış kopyası, bir melez güzeli.

Ağavni geçmişine ait hatıralarını iki ayrı bölümde saklar. Birkaç soluk, sararmış resim, anne ve babasının anlatıları. Bir de, halıların ve naftalin kokularının arasında uzun bir araba yolculuğuyla başlayan kendi yaşanmışlığı.

Nimet ile Haçık Kayseri’de aynı mahallede yaşarken birbirlerine âşık oluyorlar. Ama ne çılgın aşk! Kimse durduramıyor ve Kırşehir’e kaçıyorlar. Evlerinin bulunduğu sokakta komşuları Selanik’ten yeni göçmüş bir mübadil aile. Yıllar önce onları yerlerinden, yurtlarından koparan benzer olayların haberleri peş peşe gelmeye başlıyor. Bas-kıları, korkuları arkalarında bırakan bu aile, komşularının başına gelebilecek tatsız gelişmeleri tahmin etmekte zorluk çekmiyor. Sevgiyle bağlı bu minik aileyi, evlerinin bodrumundaki gizli bir bölmeyle geçilen odada bir süre misafir ediyorlar. İstanbul’a halı götüren tanıdıkları bir tüccar Kırşehir’e uğrayana kadar saklıyorlar. Sonra üçünü tüccarın yanına katıp Kırşehir’den çıkarıyorlar.

Ağavni’nin filesindeki kesekâğıdının içinde sakladıklarından biri bu işte. O uzun yolculuk.

Babasının kuyumcуда çalıştığı, altın, gümüş işlediği ve sık sık hastalandığı yılları daha net hatırlıyor. Ciğerleri parçalanırcasına öksürdüğü geceler Ağavni’nin de gözüne uyku girmezdi. Babasının altın ve gümüşleri daha saf hale getirmek için küçük bir odada siyanürle çalıştığını bilecek yaşta değildi. Sadece öksürük sesi beynine kazınmıştı. Siyanür dumanları Haçık’ın ciğerlerini genç yaşta eritmişti. Babası öldüğünde, Nimet’le Ağavni yapayalnız kaldılar.

İstanbul'da tanıdık kimseleri yoktu. Nimet çalışmaya mecburdu. İş buldu ama Ağavni bütün gün nerede kalacaktı? Onu yetimhaneye verdiler. Annesi hastalanana kadar, sadece hafta sonları ve bayramlarda eve geldi. Yetimhanede genç kız oldu ve ortaokulu bitirdi. Nimet artık çalışamaz hale gelince, patronu bu kez Ağavni'yi tezgâhtar olarak aldı.

Ağavni, Behruz'u bu dükkânda tanıdı. Behruz, Mahmutpaşa'da Ağavni'nin çalıştığı dükkâna gelip havlu, peştemal, banyo takımları, terlik alır, onları otomobiliyle sokak sokak dolaşarak pazarlardı. Yakışıklı bir delikanlıydı. Ağavni'ye babasının fotoğraflarından gördüğü gençliğini hatırlatıyordu. Behruz'la Ağavni'nin kaderleri böyle keşti. Behruz her gelişinde dükkânda oyalandıkça oyalanır, alışveriş sırasında Ağavni'nin beyaz teninin üzerinde iki yeşil göze takılıp kalırdı. Aradan zaman geçtikçe Behruz Mahmutpaşa'daki dükkâna akşam saatlerinde uğramaya başladı. Tüm gün ayakta çalışan yorgun Ağavni'ye acıyor, evine giden yokuşlarda daha da yorulmasına gönlü razı gelmiyordu. Alışverişine yardım ediyor, pazar filesini taşıyor, onunla biraz daha zaman geçirmek için elinden geleni yapıyordu.

Bir akşam gazete kâğıdından yapılmış kese kâğıtlarındaki saklı anılarını paylaştılar. Benzerliğe şaşırıp kaldılar. Bu kadar tesadüf olabilir miydi?

Behruz da çok küçük yaşta anne babasıyla Tahran'dan başlayan ve aylar süren bir yolculuktan sonra İstanbul'a gelmişti. İkisinin de babaları genç yaşta ölmüştü, ikisi de anneleriyle yaşıyordu... Ağavni'nin yeşil gözleri Behruz'un siyah uzun kirpiklerin çevrelediği gözlerine takıldı. Sanki onları bir araya getiren bir kader vardı...

Otomobille yaptıkları pazar gezmeleri onları daha da yakınlaştırdı. Ağavni'nin gri bulutlarla kaplı, sıkıntılı yaşamı hareketlenmiş, renklenmişti. Hayatında ümitlerin yer aldığı bir sayfa açılıyordu. Kalbi hızlı atıyor, etekleri zil çalıyordu. Annesine de açılmıştı.

Nimet, kızının Behruz ile yakınlığını duyduğunda ilk söylediği söz şu olmuştu. "Annenin kaderi, kızının kaderidir." Nimet'in kalp yetmezliği hızla ilerledi. Bacakları şişmişti, nefes almakta güçlük çekiyordu. Tıpkı babasının hastalığının ilerlediği zamanlardaki gibi geceleri annesinin çıkardığı hırıltılar Ağavni'nin kalbine bıçak gibi saplanıyor, acıtıyordu. Uyuyamıyor, dualar ediyordu, sabah olmak bilmiyordu. Doktor Zaven'in ilaçları rahatlatamayınca, Behruz Nimet'i otomobiliyle hastaneye götürdü, merdivenlerde sırtında taşıdı. Hastalık Nimet, Behruz ve Ağavni'yi birbirine bağladı. Minnet, saygı, sevgi, aşk, müşterek bir geçmiş... Söze dökmeseler bile aynı duyguları paylaştıklarını keşfettiler. Nimet bir gün Behruz'u yanına çağırdı. "Ağavni'ye göz kulak ol, bizim kimsemiz yok," dedi. Bundan kısa süre sonra, Nimet uykusunda dünyayı ve biricik kızını bırakıp göçüp gitti.

Annemin zayıflıktan bir deri bir kemik kalmış eline yanağımı dayadım, eskiden omzuna başımı koyduğum gibi varlığını duymak istedim. Vedalaşıyordum. Bu diğer ayrılışlara benzemiyordu. Gözyaşlarım sel olup aktı. "Öksüz ve yetimim. Hayatta yapayalnızım" diyebildim.

Annemi almaya geldiler. Bu son yolculuk için gereken her şeyi Behruz halletti. "Acını ancak böyle paylaşabiliyim," dedi.

Evimiz boşaltılırken bir kenarda oturup izledim sadece. Sanki evimizin sevgi dolu havası da eşyalarla birlikte boşalıyordu. Duvarlardan buz gibi bir esinti üstüme geliyordu. Annemin sözleri aklıma geldi; annenin kaderinin kızının kaderi olduğunu söylemişti. Acaba yaşamının hangi dönemiydi kastettiği? Tümü mü? Yoksa sadece aşkı mı? Keşke sorsaydım diye geçirdim içimden. Behruz'un "Hadi, gidiyoruz, annem bekliyor," diyen sesiyle kendime geldim. Geceden hazırladığım bohçamı aldım, mutfakta bir çiviye asılı file gözüme ilişti. Uzandım, aldım, bohçayı filenin içine koydum. Genişledi, genişledi, bohçayı ve benim bu günden sonraki hayatımı da acılarıyla, neşeleriyle içine aldı.

Behruz'ların evinin yerini biliyordum ama hiç gitmemiştim. Annesi beni kollarını açarak karşıladı ve sıkı sıkı sarıldı. "Hoş geldin kızım," dedi. O an yeni evimin burası olacağına inandım. O günü hiç unutmayacağım. Annemin, anne ve kızın ortak kaderiyle ilişkili ne demek istediğini anladım. Aşk ve sevgiyi işaret etmişti.

Annemin duası okundu, helvası Behruz'ların evinde yapıldı ve dağıtıldı.

İki ay sonra Behruz ile evlendik, hemen hamile kaldım. İlk çocuğumuz doğmadan hep beraber Sarmaşık Sokak'a taşındık.

Akrebin Ölümü



Dedikoducu diller kıpır kıpır ederek anlatmakta, meraklı kulaklar da duymakta gecikmeyince tüyler ürpertici bir hikâye bütün mahalleyi baştan sona dolandı, fare deliklerine bile girdi. Yediden yetmişe tüm mahalle sakinlerinin aklını şaşırtan bu haber duvarlardan sıçrayarak geçti, dedikoduya aç kulaklar bayram etti. Uykuda olanlar uyan-
dı, kısacası bu garip hikâye mahallenin yüzüne su serpti.

Caminin küçük avlusu birbirlerine sarılırcasına yaklaşmış, uzaklardan gelen tanıdıklar, yakınlardan gelen akrabalarla dolmuştu. Cevat Bey son yolculuğuna uğurlanıyordu. Bunca yıl aynı yastığa baş koyduğu Gülizar'ın kocası.

Kelimededen ve duygudan tasarruf yapanların ifadesine göre Cevat Bey sizlere ömür! Kimse duyduklarına inanmıyor. Sıradan kişilere kalsa, bu ölüm su tadında bir hikâyeydi, acıtmaz, güldürmez, yormaz.

Yatağını, evini, aşını paylaştığı Gülizar ise bu ani ölümün karşısında şokla karışık üzüntüsünü tırnaklarını yiyerek, gözyaşlarını silerek, başsağlığı dilemeye gelenlere sarıldığında hıçkırıklara boğularak gidermeye çalıştı.

Gülizar on dört yaşında, annesine bile sorulmadan, babasının kararıyla evlendirilmişti. Cevat. Gülizar'ı istemeye

geldiklerinde kahve ikramı sırasında ilk kez gördüğü, bir ay içinde de evlendiği adam.

Uzun boylu, endamlı gibi nitelemeler Gülizar'ı anlatmakta yetersiz kalırdı. Tarifi zor bir güzellikti onunki. Zümrüt rengi gözleri, başak sarısı saçları, pürüzsüz süt beyaz teniyle güneşin pırıltısını yansıtan Yunan heykelleri gibiydi. Abdullah Bey; yalnızca mahalle kahvesinin önünden geçerken bıyığını buranları, sakalını sıvazlayanları, ona bakıp iç geçirenleri değil, aynı zamanda genç kızları başgöz etme çabasında olan, kapılarını aşındıran aracı kadınları da tehlike hanesine yazmıştı.

Hele hele, karısının aceleyle birilerine söz verebilme olasılığına karşı Cevat Bey ile evlilik en uygun çözüm olarak gözükmüştü Abdullah Bey'e.

Cevat Bey, Gülizar'dan çok yaşlıydı. Ama onun bir dediğini iki etmedi, çalıştı, ekmeğini taştan çıkardı. Gülizar mahalledeki akranlarından, komşularından daha rahat bir hayat sürdürdü, hatta hiç kimsede yokken üç katlı evine haftada bir temizlik için yardımcı alması onu herkesin gözünde farklı kıldı, mutlu olmasına yetti. Babasının sözünden çıkmamakla ne kadar isabetli bir karar vermişti. Yediği önünde, yemediği arkasında. Hiçbir eksiği yoktu. Bir sıcak yuvaydı aradığı, onu da bulmuştu.

Gülizar sürekli korunmuş, hayatın gerçekleriyle tanışma fırsatını yeterince bulamamıştı. Çevresinden duyduğu iç yakan öyküleri dinler ve üzülmüştü tabii ama bu üzüntü onun hayatının derinlerine işlemezdi. Asla değiştiremeyeceği insanlarla, değiştiremeyeceği gerçeklerden, gücünün yetmediği kederlerden habersizdi, yaşamın acıklı, duyguları nasırlaştıran, ruhu körelten tecrübeleriyle hiç karşılaşmamıştı.

Ama Gülizar sürekli rüya görürdü. Gündüz yaşadığı aklına, kalbine iz bırakan her şey sabaha karşı adeta onu dürtükler, uyandırırdu. Yeniden uykuya dalmaya çalıştığında rüyalar yeniden başlardı. Beynindeki rejisör nedense onları yaşandığı gibi rüya perdesine yansıtırmaz, ne yapar eder kendi yorumunu katardı.

Bu gece de huzursuz rüyalar musallat olmuştu. Hep tekrarlanan o rüya: Gülizar ansızın yok olan sonsuz merdiven basamaklarında kaybolmuş, karanlık tünellerde koşmaktan ter içinde kalmış ve yorgun bir sabaha uyanmıştı.

Gülizar bazen rüyanın yaşananla ilgisi olup olmadığını sorgular, bazen de komşulardan, özellikle kahve falları eksiksiz çıkan Ağavni'den yorum isterdi. Kimi zaman da sonraki gecelerin rüyaları ona çözümü gösterirdi.

Cevat hep sessiz uyurdu bir bebek gibi. Bunca yıldır bir hırıltı, bir horultu duymamıştı. Ellili yaşlarında, hâlâ delikanlı gibi canlı, coşkulu ve ateşliydi. Geceleri göğsü kuşku nöbetleriyle sıkışmadan, huzur içinde uyurdu. Başkalarına yardıma hazırdı, insan sevgisiyle dolu bir kalbi, cömert bir ruhu vardı. Gülizar'a hep iyi bir eş olmuştu. Bu dünyanın keyfini fazlasıyla çıkarmış, şu fani dünyada kendisine verdikleri için Tanrı'ya şükran duymuştu.

Her sabah horozlar öterken namaza kalkan Cevat, nedense bu sabah uyuyakalmıştı. Yoksa bu saate kadar çoktan çayı demlemiş olurdu. Arkası dönük sessizce yatıyordu. Kâbuslarla boğuşan Gülizar yataktan kalkarken sersem gibiydi. Yüzünü yıkadı, saçlarına bir tarak vurdu, topuklu terliklerini tıkırdatarak aşağı kata, mutfığa indi. Tavşan kanı sıcacık bir bardak çay içmeden kendine gelemezdi. Yıllar boyu her sabah Cevat hazır etmişti çayını. Komşularının Gülizar'ı kıskanmalarının bir nedeni de buydu. Üstelik adama bir çocuk bile verememişken.

Çaydanlığa su doldurdu, fitilli ocağı kibritle yaktı, alevlerin mavileşmesini sabırla bekledi. Çaydanlığı üstüne koydu. Komşulara havagazı bağlanmıştı. Sabahın alacakaranlığında, Mehpare'nin havagazıyla ne kadar rahat ettiğini ballandıra ballandıra anlatması aklına düştü, içinden bir alev yükseldi. Uyandığında Cevat'a bir kez daha "Havagazı bağlatalım" diyecekti. Bu sefer isteğinin karşılanacağından emindi. Cevat, Gülizar'a kıyamazdı. Güzel yüzünün çizgilerinin derinleşmesine, kırmızı dudaklarının sarkmasına gönlü razı olmazdı.

Bahçe katındaki mutfak bu saatlerde loş ve rutubetli olurdu. Sırtında bir ürperti dolaştı, sabah serinliğine yordu. Mutfak zeminindeki su giderlerine dikkat etmesini Cevat sık sık tembihlerdi. Zeminin altında bir akrep ailesi vardı, birini öldürmek, hepsinin taarruza geçmesi anlamına geldiği için, dokunmuyorlardı. Bahçeli evlerin kaderi. Dişi bir kedi almak sorunun tek çözümüydü.

Ne var ki, kedi gibi başına buyruk bir yaratığın evde dolaşması, fırsatını bulunca yatak odasına sızması, tertemiz yatak çarşaflarına kurulması, bahçede dolaşp patileindeki çamurla koltukların üstünde gezinmesi, evin kuytu ve güneşli köşelerinde yayılarak uyuması, titizlik iliklerine işlemiş Gülizar'ın kolaylıkla kabulleneceği bir şey değildi. Hele komşu Faika Teyze'nin yeni yıkanmış tertemiz, ütülü çarşaflarının durduğu dolaba girip doğum yapan kedi yok mu? Namazında niyazında Faika Teyze Allah korkusundan kediye dokunmamış ve olayın kahramanı da hayatta göremeyeceği bir lohusalık dönemi yaşamıştı.

Gülizar'ın hastalık derecesine varan temizlik tutkusu, bahçeli ahşap evlerin süsü, fare, akrep, zararlı böcek avlayıcısı, bazen yemek, bazen de gönül hırsız kedilerden onu

uzaklaştırdı. Evde kedi olmasa bile bir tekir dişi kedi rüyalarının bir parçası oldu.

Kaç kez o tekiri mutfakta yeni pişmiş mis gibi yemeklerden aşırırken yakaladı. Mendebur bununla da yetinmemiş, tel dolabın tahta kolunu patisiyle itelemiş, kahvaltılık beyaz peyniri mideye indirmişti.

O yaramaz tekiri pencerenin kenarında, güneşte yalanırken yakalayan Gülizar, elindeki saksıyı fırlatmıştı. Bu kadar iyi nişancı olduğunu kendisi de bilmiyordu. Sanki bir el saksıyı alıp kedinin başında parçalamıştı. Hayvan sersemlemiş, bağırarak oradan uzaklaşırken ağzından boşalan kan arkasından upuzun bir iz bırakmıştı.

Suyun kaynamasını beklerken, gece gördüğü rüyayı hatırladı. Yine kucağında küçük bir çocuk taşıyan kadını görmüştü. Bu kadın, mum yakmak için Eleni'yle gittiği kilisede gördüğü beyazlı kadına benziyordu. Baş hafifçe sol omzuna yatmış, kollarında yeni doğmuş bir bebek. Cevat'a bir evlat verebilmek için ne tütsüler, ne mumlar yakmış, ne yatır ziyaretleri yapmıştı.

Su fokurdamaya başladığında, gözü yerdeki akrebe ilişti. Kuyruğunu gelecek tehlikeye karşı yarım daire şeklinde kıvrımış, duruyordu. Kaynar suyu akrebin üzerine döktü. Akrep kaynar su vücuduna değer değmez kıvrık kuyruğunu bedenine hızla sapladı. Gülizar hayvanı terliğinin burnuyla kenara itti ve çayını demledi.

Bebekli kadın rüyasını kafasından silebilse de Cevat'a bir çocuk verememiş olmanın acısını yüreğinin derinliklerinde duyuyordu. Çocuksuzluk nedense Gülizar'ın omuzlarına yüklenmiş bir hükümdü. Kısırlığının komşularının dedikodu listesinde başı çektiğinin farkındaydı. Bu da yüreğine batan dikenlerdendi. Evliliğinde Cevat'ta bulduğu

sakin liman ve beklentilerini karşılayan refah, kanayan yaranın kabuk bağlamasına yardımcı olmuş ama tamamen iyileştirmemişti.

Çayın demlenmesini beklerken pencereye yöneldi. Sabahın alacakaranlığında bahçedeki ağaçlar, kendi elleriyle diktiği sarmaşıklar, güller, mor salkım, hanımeli, akşamsefalarının günlerce susuzluk çekmiş gibi dallarını sarkıtmış, çiçeklerin başlarını eğmiş olduğunu hayretle gördü. Çok şaşırdı. Kalbinden bir “Ah” yükseldi, bir an düşünmeden terlikleriyle bahçeye çıktı.

“Sizlere böyle ne oldu? Hasta mısınız?” diye seslendi. Yaprakların üzerindeki çiğ taneleri birer gözyaşı gibi parlıyordu. Ürktü. Sırtından bir ürperti geçti. Bugüne kadar gözü gibi baktığı, hatta neredeyse sahip olamadığı çocuğunun sevgisini verdiği, en mahrem duygularını paylaştığı bahçesinde bir gariplik vardı.

Yatak odasına doğru, merdiven basamaklarını “Cevat, Cevat!” diye seslenerek çıktı. Cevap alamadı. Perdeleri kapalı odada karanlık, ağır bir taş gibi yüreğine çöktü. Bir süre yerinde mihlanmış gibi hareketsiz kaldı. Cevat’a ait bir ses, bir hırıltı, bir yaşam işareti bekledi. Boşuna. Titreyen elini kocasının başına koydu ve nefesini hissetmek için yanağını yanağına değdirdi. Buz gibiydi.

Merdivenlerden nasıl indiğini, çıplak ayaklarının onu Ağavni’nin kapısına kadar sürüklediğini hatırlamıyordu. Yumruklarıyla kapıya vuruyor, bir yandan da “Yetiş Ağavni!” diye hıçkırıyordu. Kekeliyor, sözcükler boğazına düğümleniyordu. “Cevat öldü” diyebilirdi. Sokak kapısının önüne yığıldı. Katılmıştı, sadece “Cevat, Cevat” diyebiliyordu. Ağavni, Gülizar’ın elinden tuttuğu gibi sokağa fırladı ama öncesinde gizlice haç çıkardı.

Ağavni hayatı boyunca kaderin en acımasız darbelerine göğüs germiş, onları geçiştirmeyi, altında ezilmemeyi öğrenmişti. Küçük yaşta kaybettiği annesi, babası, yetimhanede geçen yıllar... Saymakla bitmezdi.

Cevat'ın henüz tam katılaşmamış bedenini çevirip düzgün bir şekilde yatırdı. Gülizar'ın titreyen elleriyle uzattığı tülbenti çenesinin altından geçirerek bağladı. Pencereyi ardına kadar açtı.

Doktor, ölümün kalp krizinden olduğunu söyledi. Gülizar'ın "Nasıl olur? Cevat çok sağlıklıydı" sorusuna, "Yorgunluktan olabilir" cevabı verdi. Bu Gülizar'ın kafasını daha da karıştırdı.

Yaklaşan baharın ayak sesleri topraktan onu duymak isteyen kulaklara ulaşır. Bu sabah Gülizar Cevat'ın ölümünden sonra ilk kez bu sesi duydu. Gözleri hemen yanı başında toprağı karıştıran minik ellere kaydı. Gülizar ne yapıyorsa, küçük eller de benzerini yapmaya çalışıyordu.

"Fatma bana bak" dedi, "şimdi kovana toprak doldur, saksılara taşıyalım." Cevat'ın yüzü ona doğru döndü. Fatma ona o kadar benziyordu ki... Aynı ela gözler, kestane rengi saçlar ve beyaz ten... Yanı başındaki, iki yaşındaki kız çocuğı sanki Cevat'ın bir kopyasıydı.

Ölümünün üstünden aylar geçmişti. "Zor, ama ölenle ölünmüyor" sözlerini doğrulayan bir süreci Gülizar için.

Ağavni'ye eskisi kadar sık fal baktırmıyordu. Bunun sebebi fallarda durmadan o çocuklu kadını görmesi miydi? Bu sorunun yanıtını veremiyor, cesaret edemiyordu. Fallarda çıkan kadın, rüyalarını terk etmişti.

Küçük plastik kovanın sapından tuttu, Fatma'nın minicik adımlarına eşlik etti. Toprağı saksının içine boşalttı.

Mutfaktan bir ses yükseldi. “Kahve hazır!”

Münevver, yemeğin altını iyice kısmış, bir de sabah kahvesi pişirmişti. Fatma, mutfak kapısından girerken kollarını iki yana var gücüyle açıp, “Anne,” diye Münevver’e sarıldı. Fatma ve annesi hayatına girmeden önce böyle bir manzara önünde başını çevirir, görmezlikten gelirdi. Oysa şimdi onları dudaklarında hafif bir gülümseme, kalbinde mutluluk çırpıntılarıyla izledi.

Bu tablonun mimarı da Ağavni idi. Acıların küllenmeye başladığı günlerden biriydi. Ağavni ile sabah kahvesi içmişler, Gülizar fal kapamıştı. Ağavni’nin ağzından “Hanene küçük çocuklu bir kadın geliyor” sözleri döküldü. Gülizar ailesinde bu tanıma uyanları hatırlamaya çalışırken, Ağavni baklayı ağzından çıkardı. Cevat’ın sırtını daha fazla taşımak istemiyordu. Ölmüş birinin sırtını ne zamana kadar saklamak gerekirdi?

Galiba şimdi zamanı gelmişti. Gülizar’ın kocasıyla Münevver’in yakınlaşmalarını, acıma hissiyle, para yardımlarıyla başlayan ilişkinin zamanla tutkulu bir aşka dönüşmesini dilinin döndüğü kadar anlattı. En zor kısmı da Cevat Bey’in annesinin adını verdiği Fatma’dan söz etmekte.

Boğazı düğüm düğüm, sordu Gülizar: “Ağavni, rüyamda hep gördüğüm bir çocuk var ya! O gerçek, değil mi?”

“Evet” diye fısıltıyla cevap verdi Ağavni, Gülizar duydu. Sustu.

Ağavni dört yıl önce, Surp Harutyun Kilisesi’nin تنها bir köşesinde görmüştü Münevver’i. Ellerini kavuşturmuş, gözlerini kapamış çelimsiz bir kızcağız. 1915’te Müslüman bir ailenin yanına verilen annesi, erken yaşta evlendirilmiş ve kısa zamanda da dul kalmış. Münevver babasız büyümüş. Yalnızlığın ve yoksulluğun ürkeklettiği bu genç

kadına kol kanat girmesi için Cevat'tan yardım isteyen, Ağavni olmuş. Ne bilsin sonunun neye varacağını?

Gülizar'ın "Nefret ağır yüküdür, yaşam kısa, bu yükü taşımak istemem" sözleri, Ağavni'nin kalbindeki ağırlığı bir anda hafifletti.

Münevver'in oturduğu bodrumdaki tek göz odaya Ağavni ile gittiler. Cevat'ın ölümünden sonra geçen zaman, bu odadaki yoksulluğu büsbütün artırmıştı. Annesinin kucağındaki Fatma'nın kocaman açılmış gözlerinden gözlerini ayıramadı Gülizar. "Eşyalarını topla, yarın benim evime taşınyorsunuz" dedi bir çırpıda.

Münevver'in evinden dönüş yolunda Surp Harutyun kilisesinin önünden geçerken Gülizar, "İçeri girelim mi?" dedi. Ağavni, Gülizar, Münevver ve Fatma, yavaşça kiliseye girdiler. Gülizar başını kaldırdı, karşısındaki başı sol omzuna doğru yatmış, kucağında bebek taşıyan bu tanıdık kadın heykeline bir kez daha baktı. Gülümsedi.

Eleni'nin Üzümleri



Eleni, “Nerelisin?” sorusuna genellikle “Tenedos’tan,” diye cevap verirdi. Bazen “Uzak bir adadan,” dediği de olurdu. Bunlar, iki sözcükten oluşan, ona göre adayı “fakir ve yetersiz tanımlayan” Bozcaada ismini hatırlayamadığı zamanlar ya da boz sözcüğünü adasına yakıştıramadığı anlardı. Ruh haline göre değişirdi.

Ada kuzeyden, Çanakkale Boğazı’ndan bakıldığında, kayaların arasında kaybolmuş, tozlu maki topluluklarının hâkimiyetinde, boz bir görünüm sergiler. Hatta Herodot tarihinde Tenedos adıyla anıldığı yıllarda, belki de Truva savaşlarına kadar uzanan eski tarihinde bile doğası değişiklik göstermemiştir. Ada, adının neden boz olduğunu insanın gözüne sokar. Boğazdan kopup gelen kuvvetli kuzey rüzgârlarına karşı, doğa burada savunmaya çekilmiştir. Oysa, adanın her yanı boz değildir. Çamlar Limni adasına bakan gözden ırak güneybatı kıyılarında toplanmıştı. Eleni bu nedenle, en güzel çocukluk ve gençlik yıllarını geçirdiği bu adaya boz denilmesinin haksızlık olduğunu düşünürdü.

Sert rüzgârların ağustosta olgunlaştırdığı adaya özgü çavuş üzümü, altın sarısı rengi, ince kabuğu ve damakta bıraktığı eşsiz lezzetiyle, adanın geçim kaynağı, can dama-

rıydı. Tüm sosyal yaşam ve aşklar bu üzümün etrafında toplanır, canlanır, ağustostaki bağbozumu şenliklerine kadar onunla birlikte olgunlaşırdı. Dügünler, bağbozumunu izleyen günlerde, üzüm paraları evlere girdiğinde yapılırdı. Kış aylarının ıslak, soğuk rüzgârları üşütmeye başlayana kadar kahkaha, sirtaki, topluca yenen yemekler, taze şarap ve aşklar ada yaşamının ayrılmaz bir parçası olurdu.

Eleni, Tenedos'tan annesinin yolladığı çavuş üzümle-
rini ikiye ayırdı: yolda sıcaktan kavrulanlar ve yenebilecek
gibi olanlar. Tozunun toprağının temizlenmesi için üzüm-
leri büyük bir kabin içinde suya bıraktı. Altın renkleri
koyulaşıp kahverenginin tonlarına dönüşmeden, hemen
reçel yapımına başlamalıydı.

Çavuş üzümünün gövdesindeki iki çekirdeği çıkarmaya
yarayan saç firketeleri masanın üzerinde, Gülizar gelene ka-
dar vakit kaybetmeden işe koyuldu. Üzümlerin üzerindeki
böcek ve toz kalıntılarını bol su ile temizledi, kirli yıka-
ma sularını bir kovaya doldurdu. Bahçe duvarının dibine
dizdi. Güneş elini eteğini çektiğinde, bahçedeki çiçekleri,
özellikle akşamsefalarını sulamak gerekiyordu. Eleni su-
yun değerini bilir, boşa harcamaktan çekinirdi. Çünkü
suyu kıt olan Tenedos'ta bir damlanın bile boşa harcana-
mayacağını çok küçük yaşta öğrenmişti.

Mutfak tezgâhına süzölmeleri için koyduğu çavuş
üzümlerinin üzerindeki su damlacıklarının güneş ışı-
klarının altında kehribar tanesi gibi parlaması, Eleni'ye
Ada'dan ayrılırken Recep'in omzunda döktüğü gözyaşla-
rını hatırlattı. Babasının, kış aylarının sert fırtınasına tutu-
lup alabora olan kayığıyla dalgaların arasında kaybolduğu,
cesedinin günler sonra bulunup Ada'ya getirildiği gün sel
olan gözyaşlarını da. İçinde ince bir ayrılık sızısı kıpırdadı.

Recep'in aşkı, ayrılık acısını telafi etmiş gibiydi ama nedense bugün farklıydı, endişeler yüreğinde kol geziyordu.

Üzüm tanesinin üzerindeki incecik kabuğun altında etli kısmın damarları ve çekirdekleri görünüyordu. Tombul bir tanesini ağzına attı, tatlıydı, şekeri iyi ayarlamak gerekecekti, fazla kaçarsa insanın genzini yakar, çavuşun eşsiz rayihasını maskelerdi. Reçeli tattığınızda, özel kokusu damağınıza yayılmalıydı. Esas olan, her şeyin hangi oranda konacağını hisseden elin uyarı değil miydi? Parmaklar hassas terazi gibi çalışmalıydı. Reçelin ruhunu bedenine yerleştirirken parmaklarından başka bir ölçüye güvenmemeli, parmaklarıyla hissetmeliydi.

Eleni, Tenedos'ta reçel yapmayı sadece kendi mutfağında öğrenmemişti, asıl eğitim komşularla imece usulü reçel kaynattıkları günlerden geliyordu, püf noktalarını orada kapmıştı. Bu reçel diğerlerine benzemezdi. Emek, dikkat, el becerisi, en önemlisi sevgi gerektirirdi. Özellikle gövdesindeki iki çekirdeği taneyi zedelemekten çıkarmak, iğne oyası yapmak gibi bir şeydi. Yanında hep kız kardeşi, annesi olurdu, reçel tenceresi fokurdarken onlar da Ada dedikodularını kaynatırlardı. Çavuş üzümü mevsimi kısa-dır. Çabuk toplanması, işlenmesi gerekir. Bu nedenle reçel evden eve yardımlaşarak yapılırdı adada. Bugün yine onlardan uzak çavuş üzümü reçeli kaynatacaktı.

Gülizar işlerini bitirip gelene kadar Eleni hazırlıkları tamamladı. Üzümün ağırlığını tahmin etti. Göz kararı tarttığı şekeri ve limon tuzunu kenara koydu. Reçel tenceresine girmeyecek üzümleri şaraplık olarak ayırdı. Recep için. Akşamüstü balığa çıkmadığı akşamlar, Marmara Denizi'nde güneş kıpkırmızı bir top halinde sulara gömülürken Recep ile kayalara oturur, taze şarap yudumlarıydı. Annesinin,

kız kardeşinin, adadaki hemen herkesin söylediği “To Gelakaki” şarkısını mırıldanmaya başladı.

Recep ile Ada’da ayazmada şarap şenliklerinde tanışmışlar, Vasil’in meyhanesinde ellerinde şarap kadehleri dans etmişler, aşklarını bu iksir etrafında oluşturmuşlar, To Gelakaki’yi söylemişlerdi.

Ağustosun son, eylülün ilk haftaları Gülizar’ın reçel mevsimidir. Bazen elini çabuk tutar, bademli domates reçelini erken kaynatır. Bu yıl Eleni’nin çavuş üzümeleri Bozcaada’dan İstanbul’a varmakta acele edince, iki reçel üst üste geldi.

Has arkadaşı Eleni’ye her zaman yardıma koşardı. Bugün de öyle olacaktı. İçi badem dolgulu domates reçelinin kıvamına son bir kez kaşıktan tencereye ağırlaşarak düşen damlalara bakarak karar verdi. Pompalı gaz ocağının düğmesini sağa çevirdi. Bu sene şanslıydı. Domatesler, nehrin buz gibi sularına bırakılınca çat diye çatlayan karpuz gibi kırmızıydı. Gülizar’ın domates reçeli de damak çatlatacaktı.

Eleni’nin evi, Marmara Denizi’ne karşı sıra sıra dizilmiş bahçeli ahşap evlerin sıralandığı Sarmaşık Sokak’ın başında, geleni gideni kolayca görebileceği bir yerdeydi. Başını uzattı, Gülizar’ın uzun endamını, yerlere kadar uzanan bol renkli ve çiçekli elbisesinin kıvrımlarını görene kadar hiç bir yere kıpırdamadı.

Tenedos’ta da Recep’in ayak seslerini de ikinci kattaki cumbadan böyle dinlerdi. Odun iskelesinden kalkan son motor eğer çılgın rüzgâr izin verirse akşam saat yedide Ada iskelesine yanaşırdı. Kış aylarının poyraz fırtınaları hiç eksik olmazdı, motorun son seferinin gecikmeleri de. Boğazdan kopup gelen rüzgâr limana girene kadar tekneleri fındık kabuğu gibi sallardı. Eleni’ye geldiğini haber

vermek için Recep dalgakıranın içinde düdüğün ipine asırdı. Kalenin arkasındaki evin cumbasından bu ses hemen duyulurdu. Eleni tekneyi bağlaması, temizliğini tamamlaması için Recep'e süre tanırırdı. Sonra başlardı kalbi pır pır ederek beklemeye. Recep sağ omzu hafif düşük, kendine özgü yürüyüşüyle evin önünden yavaşça geçerdi. Birbirlerini görebildikleri en özel dakikalardı bunlar. Limni'ye bakan çam ormanlarındaki gizli buluşmaları saymazsak. Günü gecedен, yazı kıştan, soğuşu sıcaktan ayırt edemez hale geldiğinde, Eleni âşık olduğunu anladı. Neyse ki Recep, Eleni'nin annesinin güvenini kısa zamanda kazandı. Böylelikle birlikte uzaklara savruldular.

Ay ile güneş yer değıştirmeden, Recep ve arkadaşları ağlarını, zıpkınlarını, oltalarını alıp Barba'nın teknesiyle Marmara Denizi'ne açılırlar, sabah ışıırken birlikte avladıkları balıkları çarşıda kırmızı, yuvarlak tablalara bıraktıktan sonra evlerine dönerlerdi. Dönerken yanlarında paylarına düşen birkaç balık da olurdu.

Eleni Türkçe konuşurken bile balıkların adlarını hep Rumca söylerdi. Levreğe levraki, lüfere lüferi, iskorpite skorpidi derdi. Lakerda zaten lakerdaydı.

Aslında Eleni'nin bugünkü gözyaşları her ne kadar özlemle ilgiliyse de bir gün önce üzümlerle birlikte annesinden gelen mektup ve anılarla doğrudan bağlantılıydı.

Eleni'nin o geceyi unutması imkânsızdı. Recep ile evlenip İstanbul'a geleli henüz bir yıl bile olmamıştı. Hava güzeldi, bahçede oturuyordu. Recep balığa çıkmıştı. Eylül ayının rüzgârsız, sakin günlerinden biriydi. Uzaktan uğultu halinde sesler kulağına geldi ama o an mutfakta pişen yemekle daha çok ilgileniyordu. Hava kararmıştı, kapı hızlı hızlı çalındı. Gelen Gülizar'dı. Nefes nefese bir çırpıda

anlattı. “Beyoğlu’nda ayaklanma varmış, gayrimüslimlerin iş yerlerine ve evlerine girip her şeyi parçalıyorlarmış.” “Hatta” diye ekledi “Kumkapı’da şarapçı Bedros’un dükânına bile saldırmışlar, şarap fıçılarını devirmişler, şişeleri kırmışlar, sokaklar şarap içinde. Ağavni’ye bayrak verdim asması için. Sen de bu gece yalnızsın, bize gel.”

Eleni’nin aklı almamıştı ama yapması gereken şeyin Gülizar’ı izlemek olduğunu kavramıştı. Evden birlikte çıktılar. Gülizar ve Eleni kızaran gökyüzünü şaşkınlıkla izlediler. “Yangın var! Kiliseleri yakıyorlar!”

O gece Sarmaşık Sokak Rum ve Ermeni sakinlerini kucakladı, sardı sarmaladı. Aradan zaman geçince anılar küllendi. Olaylar ve onların izleri kendiliğinden unutkanlık dehlizlerinde kaybolmazlar, başka olaylar onların etkilerini azaltır veya artırır. Tıpkı üzümlerle birlikte gelen annesinin mektubu gibi...

“Sevgili Eleni” diye başlayan mektup, konu komşu haberlerinden sonra, komşuları Penelope’nin kuzenlerinin Atina’dan geldikleri, kız kardeşi Antula’yı çok beğendikleri, karşılıklı anlaştıkları, dönmeden önce nişan yapacakları haberiyle devam ediyordu. Annesi çok sık yazmadığı için bu zaman zarfında başka gelişmelere de yer veriyordu.

“Sevgili Eleni, İstanbul’da olup bitenler beni çok düşündürüyor. Hepimizde bir korku başladı. Antula evlenince ben burada yalnız kalacağım. Penelope bağlara bakacağına söz verdi, ben de Antula ile Atina’ya gitmeye karar verdim. Yine gelir giderim, sen de gelirsin, görüşürüz. Bu kararı çok düşünerek aldım. Beni anlayacağını biliyorum, benim güzel kızım.”

Kendini, rüzgârın başını eğdiği bir başak gibi hissetti. Gözyaşları üzümlerin üstündeki su damlalarına karıştı.

Annesinin çaresizlik karşısında başvurduğu sözler aklına geldi.

“Afrodit aşkın anlamını iyi bilir. Onu, hiç âşık olmadığı sakat bir tanrıyla zorla evlendirmişlerdi. Hefaistos hiç kalbini hoplatmamıştı. O da sevdayı başka kollarda aramıştı. Tanrıların ölümsüz oldukları ne kadar doğruysa, onların da ellerinin kollarının bağlandığı, kadere karşı koyamadıkları zamanlar da o kadar gerçektir.”

Tanrıların bile başa çıkamadıkları kaderin üstesinden Eleni nasıl gelsin? Sevgilisiyle evliliği bile evinden, yurdundan ayrılığının acısını hafifletemiyor işte. Eleni derin bir iç geçirdi.

Fatma, Gülizar’ın çiçekli elbisesinin eteğine yapışmış, üzüm reçeline yardıma gelmişti.

“Çavuş üzümleri kararmasın, çabucak yapalım diye, gelirken Ağavni’ye de haber verdim.”

Önce çavuş üzümünün içindeki çekirdeği firketeyle çıkardılar, sonra incecik kabuğunu soydular. Üçünün de parmakları üzümleri kaynayan şuruba bir an evvel atabilmek için aynı hareketleri hızla yapıyor, Fatma da onları büyülenmiş gibi izliyordu.

Reçelin kıvama gelmesini beklerken Eleni, annesinin Ada’dan ayrılırken verdiği aile hatırası kristal şekerlik, kristal bardaklar ve gümüş kaşıkları, gümüş bir tepsiye koydu. Şekerliğin içinde sakızlı çevirme, beyaz tatlı vardı. Üzümlerle birlikte gelmişti.

Ada’da kimse çevirme tatlısını annesi kadar güzel yapamaz. Aslında bu tatlıyı özel yapan, Sakız adasından gelen damla sakız. Yoksa tatlı, su, şeker ve birkaç damla limondan ibaret. Su dolu bardakların üzerine yatay olarak konmuş gümüş kaşıkla beyaz tatlıyı ağızlarına attılar, üzerine

suyu içtikten sonra kaşığı bardağın içine koydular. Eleni arkadaşlarına döndü, ellerini çırpıtı, “Bravo! Beyaz tatlının nasıl yeneceğini öğrenmişsiniz. Annem bana yine sakız gönderince hep beraber yaparız.”

Annesinin mektubuyla yüreğine çöreklenen sıkıntı, arkadaşlarının varlığıyla hafifledi. Keşke annem Tenedos’tan Bozcaada’dan ayrılmasa diye geçirdi içinden. Sonra tekrar annesinin sözlerini hatırladı, “Tanrılar bile kade-re karşı koyamamışlar.”

Farnupia



Dün gece garip bir rüya gördüm. Etrafımda dönen renkli kristallerin içlerinde toplanıp etrafa saçılan rengârenk ışık demetleri bütün bedenimi sardı. Önce sarsıldım, rüya görüyordum, başka bir dünyadaydım, sonra hafif bir müzikle dans etmeye başladım.

Sokağımızda Fransız lisesine giden tek kız olan Yakut'un bana verdiği, anlamadan sadece resimlerine baktığım *Nous Deux* dergisinin kapağındaki yakışıklı bana bir demet beyaz gül verdi. Bu sabah "Hayırlar olsun," diyerek uyandım. Ağavni'yi sabırsızlıkla bekliyorum. Bakalım kahve falımda neler çıkacak? Rüyamdan kimseye söz etmeyeceğim. Sonra büyüğü bozulur.

Yakut'un verdiği derginin adı Fransızca "İkimiz"miş. Her sayısının kapağında bir kadın ve bir erkek resmi var. Mavi gözlü, sarı saçlı, nadiren kumral, narin yüzlü, dönemin genç yıldızlarına benzer hatları olan güzel bir genç kız ve yanında kumral, çok yakışıklı bir erkek. Çoğu kez kapakta portre oluyor, ama bazen onları yeşil çayırarda piknik yaparken, salıncakta erkek kızı sallarken, kayak yaparken, plajda güneşlenirken, mevsim geçişlerine göre resmediyorlar. Birbirlerine çok yakın ve samimi duruyorlar.

İşte rüyalarımda bana çiçek veren erkek o. Zaten rüyaların başlaması da dergilerin gelişinden sonra.

Her sabah yaptığım gibi bu sabah da aynada çıplak vücudumu seyrediyorum. Güzelim. Biliyorum bunu. Bunda annemin payı büyük – sadece kızıl saçlarını, çağla yeşili gözlerini aldığımdan değil, yetişme çağımda yaptıklarından da galiba. Genç kızlığa geçerken annem sık sık beni karşısına oturtur, bluzumu sıyırır, ellerinde büyükçe iki çorba kâsesi, henüz belirmemiş göğüslerimin üstünde sıkıca tutar ve bir şeyler mırıldanırdı. Göğüslerimin büyük olması için anlamadığım sözcükler dudaklarından dökülürdü. Sonunda duaları kabul oldu. Sokağımızdaki kızların en güzeli benim. Babam beni herkesten kıskanır. Zamanında annemi de kıskandığı gibi.

Annem pembe beyaz, etine dolgun, saç boyası, rastığı hiç eksik olmayan, yeşil gözleri sürmeli, hâlâ güzel bir kadındır. Gençliğinde nasıl olduğunu anlamak için bana bakmak yeterli.

Benim adım Nurhayat.

Evimiz denize cepheli. Babam birkaç sene önce zemin kattaki mutfağımızın önüne, eski Bizans sarayının duvar kalıntılarının üzerine, tahta taraça yaptırdı. Burası annemin çiçekleriyle baş başa kaldığı, öğleden sonraları da komşularıyla paylaştığı sığınağı oldu. Babacığım beni unutmadı. Kayaları, Bizans sarayı kalıntılarından çıkan oymalı mermer parçalarını, taraçadan rahatça denize inebilmem için merdiven haline getirtti. Neden saklayayım ki? Annemin diktiği mayoyla bu taşlara basarak denize girdiğimde kendimi Bizans prenseslerine benzetirim.

Burası benim özel plajım oldu. Komşular hiç yalnız bırakmadılar. Eleni de bana yüzme öğretti. Biraz sonra

kendimi Marmara'nın berrak, ışılı sularına bırakacağım. Haziran gelir gelmez her sabah kendimi bu sularda bulurum. Geceleri çeşit çeşit rüyalarla kıvrılan, yanan bedenimi Marmara denizinin suları serinletir.

İşte güneşin beni gördüğü yerdeyim, berrak, mavi yeşil suların içinde. Güneş beni görüyorsa, Allah neden görmesin, dualarımı duymasın? Annemin yaktığı tütsüler de bana beyaz atlı prensimi getirecek.

Bekliyorum.

Bir de yastığımanın altında, kenarları menekşe oyalarıyla bezeli mendilimin içinde Farnupia var. Ayrı düşen sevgilileri birleştiren tatlı. Eleni geçen gün pişirdi. Sevgilisini arayanlara dağıttı. Portakal, tarçın, vanilya kokulu bir kek. Sadece kokladım, yemedim. Âdet yleymiş, Eleni söyledi.

Hıdırellezde de bahçemizdeki gl ağacının altına denizden topladığım taşlarla bahçeli bir ev yapmayı, dua etmeyi hiç aksatmam. Bu evi hep yabancı dergilerde gördüklerime benzetmeye çalışırım.

Sabah güneşini seven begonya, sardunya, camgzeli, fesleğen saksılarıyla çevrili taraada kahvaltı ederken, annem beni komşunun kümesinden gelen çiğ yumurtayı içmeye zorlar. Çiçekleri kuvvetlensin diye kabuğunu da iek saksılarından birine baş aşağı iliştirir. Her saksının üstünde bir beyaz şapka vardır.

Tuvalet masamın üstünde şükran'ın düğün davetiyesi duruyor. Koltukta da eteğini yayararak yerleştirdiğim düğün için dikilen tuvaletim. Açık mavi taftanın üzerinde beyaz çiçekler uçuşuyor. Baktıkça benim de kalbim heyecandan kt kt atıyor. Düğün gecesini bu tuvaletle birilerinin yüreğini hoplatmalıyım. Ben de şükran gibi, herkesin parmak ısıracağı bir eş bulmalıyım.

Düğün hazırlıkları kız eviyle birlikte bizim evde de başladı.

Annemle Şükran'ın annesi damadı ve ailesini övmeye yarışa girdiler. Damat kelimesi her defasında “çok zengin” sözüyle birlikte söyleniyordu. Annemi dinleye dinleye ben de ideal damadı zengin sözcüğüyle birlikte düşünür oldum. Kimse Şükran'a nişanlısını sevip sevmediğini sormadı. Ben bile. Damat adayı en önemli kriteri yerine getirmişti. Zengindi. Gerisi teferruattı. Şükran da İstiklal Caddesi'ne yakın oturacağı, dükkânların vitrininde gördüğü her şeyi satın alabileceği için bu birliktelikten çok memnundu.

Şükran'ın nişanlısı Karadenizli bir ailenin birkaç oğlundan biriydi. Yaşı Şükran'dan epey fazlaydı. Koyu esmer tenini, koca burnunu, saçsız başını ve sırtındaki hafif kamburu kimse umursamıyordu, ben dahil. Bu kalabalık aile İstanbul'a gelince memleketlerinde yaptıkları balıkçılığa bir de inşaat işi eklemişler; el ele vererek zengin olmuşlardı. Zengin semti olan Taksim'de bir apartmanda katlara dağılmış, birlikte yaşıyorlardı. Bunları Şükran'ın anlattıklarından öğrendim. Annesi bu evliliğin büyüsu bozulmasın, nazar değmesin diye dualara, tütsülere, evliya ziyaretlerine bir de gizlilik eklemişti. Nişanlısını bir kez Amerikan marka arabasından inerken ancak uzaktan görebildim. Şükran'ın annesi, nişanla düğünün arasının mümkün olduğunca kısa tutulmasını istemişti.

Nişanı aile arasında yaptılar ama düğüne gelince Şükran'ın annesinin “bir tek kızımız var” şeklinde sızlanmaları erkek evine kesenin ağzını açtırdı. Orkestralı ve pilav zerdeli düğün Taksim'deki büyük gazinolardan birinde olacak.

İçime doğuyor, düğün gecesi rüyalarımın giren erkeğe rastlayacağım.

Bakalım Ağavni bu konuda ne diyecek? Rüyamı ona anlatmadım.

Tuvaletime baktıkça anneme ve babama çektirdiklerim aklıma geliyor. Babacığım kesenin ağzını açtı, annemin ısrarlarıyla bütçeyi de aştı. Bizim evde annemin dediği, benim dilediğim olur.

Tuvaletin dikimi için gündelikçi terzi Sofia'dan gün alındı. Tüm mahalleli Sofia'nın peşindeydi. Ama Sofia benim için özel bir şey yaptı ve model seçimi ve kumaş alımına kadar her aşamada yanımda oldu. "Sana öyle bir tuvalet diyeceğim ki, herkes parmak ısıracak" dedi ve dediğini de yaptı. Düğüne davetli zenginlerin çevresinde benim üzerimden reklam yapmak istiyor belli ki. Ben de buna güvenip "dekoltesi derin olsun" diye kulağına fısıldadım. Tuvaletin çiçeklerini bile kendi evinde hazırladı. Kimseye emanet edemedi.

Gelinden sonra düğünün en güzel kızı benim, bu kesin. Annem de tüm kaprislerimi destekliyor, gençliğinde gerçekleştiremediği isteklerini benimle yaşamak istiyor. Tuvaletin dekoltesine itirazlarını yalancı sinir krizleriyle geçiştirdim.

Ağavni'yi sabah kahvesine beklerken, sabahlığıma sarılıp tavan arasındaki küçük odaya çıktım. Burası benim ve hayallerimin sığınağı. Küçük penceresinden mavi yeşil denizi görüyorum, lodos rüzgârı eserse beyaz köpüklü dalgaları. Rüzgârın sesi, uğultusu, bu küçük, tavanı eğri odada başka türlü yankılanır, dinlemek beni hayal âlemine sürükler.

İlk iş annemin çeyiz sandığını açarım. Önce annemin gelinliğini, dikkatle saklandığı Amerikan bezinden dikilmiş torbasından çıkarır, pencereden süzülen ışığın altında işlemelerine, pırıltılarına dalar, giderim. Hayallerime, ta-

van arasında güneş ışığında dans eden altın renkli tozlar eşlik eder. Sonra sırayla sırma işli hamam takımları, gümüş hamam tasları bohçalarından çıkar, “Annem herhalde bunları bana verir” diye içimden geçiririm. Gümüş şamdanlar, Lahor şalları için aynı duayı ederim. Evlenince hepsi benim olacak. Evin tek kızıyım, kimseyle paylaşmayacağım.

Sarmaşık Sokak sakinleri, bizler orta halli insanlarız, hayatımızı alın teriyle kazanırız. Bizim için düğün, aşağı mahalledeki düğün salonunda, üç beş enstrüman eşliğinde oynadığımız, biraz kurabiye yiyip limonata içtiğimiz bir eğlencedir. Tabii, vals ve tangolara geçmeden gelinle damadın La Comparsita ile dans etmesi şarttır.

Taksim’deki düğün salonunun avizelerinden süzülen ışıklar duvardaki boy aynalarından yansıyor, gelenlerin gözlerini kamaştırıyor. Beyaz kolalı masa örtülerinin üzerindeki porselen tabaklar, kesme cam bardaklar, taze kokulu çiçek vazoları, kadınların sık tuvaletleri davetin zenginliğine zenginlik katıyor.

Gelin ve damadın misafirleri salonun iki kanadına yerleştirilmiş. Gelenler oturur oturmaz hemen kafalarını uzatıp kim var kim yok diye bakıyorlar. Önce anneler babalar uzaktan tanıma işlemini tamamlıyor, sonra evlilik yaşındaki kızları, oğulları başka masadaki tanıdıklarını ziyarete giderek, bir şekilde kendilerini gösteriyorlar.

Gelinle damat beklenirken, herkesin gözü Nurhayat’ta. Öyle güzel ki... Mavi tuvaletinin üzerindeki çiçekler o yürüdükçe sanki kanatlanıyor, uçuşuyor.

Ağavni, Nurhayat’ı izliyor. Onun hayallerine kavuşmasını istiyor, yanlış bir adım atmasından korkuyor. Hem aile dostu, kızları için nasıl fedakârlıklar yaptıklarını bili-

yor, hem de Nurhayat'a baktığı falların ne kadarının gerçekleşeceğini merak ediyor.

Misafirler arasında bir genç var ki, Ağavni gözlerini alamıyor – denizci üniformasının içinde, gerçekleşmiş hayaller gibi duran bir delikanlı. Onu fark eden sadece Ağavni değil, belli ki Nurhayat da bu gencin cazibesine kapılmış. Kendisiyle dans etmek için birbirleriyle yarışanları unutmuş, onun kollarında dönüp duruyor.

Rüya âleminde sanki. İsminin Ferhat olduğunu öğrendiği delikanlı kızın kulağına bir şeyler fısıldıyor, Nurhayat pembeleşiyor, kalbi de eteğindeki çiçekler gibi titreşiyor.

Rüya, annesiyle babasının araya girmesiyle bitiyor. Eve dönüyorlar. Hem de hemen.

Şükran'ın düğünü çok güzel oldu, komşular gördüklerinden, yiyip içtiklerinden memnun, evlerine döndü. Düğünün tadı dedikodusuz çıkmaz, tabii günlerce, Şükran ailesine el öpmeye gelene kadar konuşuldu.

Bu günler içinde, Nurhayat'ın nasıl değiştiğini, nasıl hırçınlaştığını anlatamam. Zavallı Saniye Hanım'ı herkesin içinde azarlamalar, odalara kapanmalar...

Şükran'ın mahalleyi ziyaretinden sonra, hediyelerimizi alıp yeni evine ziyarete gittik.

Bizi apartmanın holünde kırmızı bir halı karşıladı. Şükran'dan daha sonra ferforje dendiğini öğreneceğimiz demir kafes içindeki asansörde düğmelerle ilgili bir telaş yaşadık ama çabuk hallettim. Çift kanatlı daire kapısını beyaz dantel önlüklü bir hizmetçi açtı. Salona geçerken Şükran koridorun diğer ucundan küçük adımlarla koşarak geldi. Karşılama çok içten ve yapmacıksızdı. Nurhayat'la

kucaklaşmaları sanırım birkaç dakika sürdü, Nurhayat'ın özlemini gidermeye yetmediğinden emindim. Şükran, yeni evini gezdirirken annesi de gururla eşlik ediyordu kızına. Kadın haklıydı. Bu apartman dairesi ve mobilyalarda zenginlik damgası vardı.

Kızı, herkesin imreneceği bir evlilik yapmıştı.

Nurhayat bu kadarını beklemiyor olmalı ki etrafı gözleri fal taşı gibi açık seyretti. Ne tarafa bakacağını şaşırmıştı. Bir ara Şükran Nurhayat'ın elinden tuttu, arka taraftaki yatak odalarına gittiler. Bu ziyaretimizde aynı apartmanda yaşayan görümceler, eltiler de bize eşlik ediyordu. Haklıydılar, düğünün en güzel kızını yakından görmek yadırganmayacak bir istekti.

İki yakın arkadaş salona geldiklerinde Şükran, Saniye Hanım'ın yanına oturdu, elini tuttu ve hepimizi şaşırtan bir istekte bulundu.

“Teyzecğim, biz Nurhayat'la birbirimizi çok özledik, müsaade ederseniz bu gece bizim misafirimiz olsun. Dört tane odam var, bir tanesi can arkadaşım Nurhayat için. Pembe bir oda. Onun sevdiği renk. N'olur benim bu isteğimi kırmayın.”

Ansızın gelen bu teklif karşında Saniye Hanım şaşırdı, gözleri kızıyla Şükran arasında gidip geldi. Nurhayat'ın dudaklarında garip bir gülümseme, gözlerinde ışıltılar dolaşıyordu. Anlamını çözemedim. Biraz huzursuz oldum. Yardıma görümceler koştu, Şükran'ın isteğine destek verdiler.

Saniye Hanım ağzını açıp tek kelime edemedi. Nurhayat o gece Şükran'ın evinde misafir kaldı.

Saniye Hanım ve kocası ilk defa kızlarından ayrı kalacaklardı. Akşam eve yalnız dönerken bizlere, “Bey eve gelince yanımda olun. Yalnız bırakmayın beni,” dedi. Kocasından çekiniyordu.

Komşularım, tanıdıklarım, söylediklerimin doğru çıktığına inanır, onlara fal bakmamı isterler.

En çok falı Nurhayat'a baktım. Her ne kadar fincan-daki kahve telvesi bulaşığında beyaz atlı prens yorumu getirecek bir işaret göremedimse de, Nurhayat'ın rüyasını zedelemek istemedim. Ona sürekli güzel günlerin beklediğinden söz ettim.

Nurhayat'ın kapadığı kahve fincanındaki şekillerin hareketli bir hal almaya başlaması, Şükran'da sık sık birkaç gün süreli yatıya kaldığı döneme rastladı. Eğlenceli kalabalıklar, kadın erkek baş başa konuşmalar, can sıkıntıları ve gözyaşları hep birlikte görünmeye başladı.

Bu kadar çelişkili görüntünün aynı anda belirmesi beni huzursuz etti. Oysa Nurhayat'ta kahve falının işaret ettiği zıt duygu dalgalanmalarının emaresini görmüyordum.

Her zamankinden daha şen şakrak, annesiyle ters düşmüyor, hatta onun her isteğini anında yerine getiriyordu. Tanıdığımız Nurhayat'ın yüzünde bir ışıltı, gözlerinde, sesinde, el, kol hareketlerinde bugüne kadar rastlamadığımız bir çekicilik, bir zarafet belirmişti. Ayrıca giyimine, makyajına çok dikkat eder olmuştu. El ve ayak tırnakları ojeli ve bakımlıydı. Yürüyüşündeki bu yeni ahenk topuklulardan mıydı, yoksa bilmediğim bir şey mi vardı?

Bir akşamüstü sanırım Şükran'dan dönüyordu, köşebaşında rastladım, her zamanki gibi şıktı. Terzi Sofia da evlerinden çıkmaz olmuştu. Saçları dalga dalga omuzlarında, bedeninden baş döndürücü bir parfüm kokusu yayılıyordu. Asıl değişim yüzündeydi, profesyonel bir makyaj yapılmıştı. Hayretimi fark edince açıklamaya girişti: "Ağavni Abla, bugün Şükran beni Tokatlıyan'da kuaföre götürdü, Fransa'dan makyaj malzemesi getirmişler, deneyelim dedik. Be-

ğendin mi? Herkes makyajın çok yakıştığını, film yıldızlarına benzediğimi söyledi. Benim de çok hoşuma gitti.”

Mahalleli, Nurhayat’ın hızlı değişimini konuşuyor, gözlerine inanamıyorlardı. Ben de kahve fincanının dibinde gördüklerime...

Bir akşamüzeri Nurhayat’ı Sarmaşık Sokak’ın başında, Chevrolet marka bir otomobilden inerken görenler oldu. Bence bunda şaşırtıcı bir şey yoktu, her şeyi kahve fincanında ve tabağında apaçık görüyordum.

Saniye Hanım da biraz tuhaflaşmıştı. Daha çok evinde oturuyor, mecbur olmadıkça sokağa çıkmıyordu, komşu ziyaretlerini de azaltmıştı. Onu en sık gören bendim. Eski-den nadiren baktırdığı fala düşkünlüğü artmıştı, özellikle Nurhayat’ın Şükran’da kaldığı günlerde.

Sanki ne yaptıklarını öğrenmek istercesine, ısrarla ne gördüğümü soruyordu. Bazen kendime bile fısıldayamayacağım karanlıklar, kötü şeyler görüyordum. Bu esnada o kadar çok esniyordum ki konuşamıyordum, ensemden aşağı ter boşalıyordu. Sanki o anlar Saniye Hanım bir şeyler sezmiş gibi susuyor, ısrar etmiyordu.

O sabah ilk kez fincanı ters çevirmedi. Bana döndü ve “Ağavni, yarın Nurhayat’ı istemeye gelecekler,” dedi. Yüzüne zorla bir gülümseme ilıştirmeye çalışıyor ama sesindeki titreme, içinden geçenleri, kuşkularını açığa vuruyordu. Sadece Şükran’ın düğününde görüp beğenen zengin bir aile olduğunu biliyordu Saniye Hanım.

Haber hızla yayıldı, Nurhayat’ı isteyecek aile ve damat adayı hakkında türlü tevatürler çıktı... Sonunda beklenen gün geldi. Hepimiz camlardan izledik ne yalan söyleyeyim. Gelen otomobil, neredeyse sokağın tamamını kaplıyordu. Uzun kuyruklu bir Chevrolet. Şoför mahallinin kapısın-

dan orta yaşlı, hafif göbekli, tepesi açılmış, orta boylu bir erkek atladı ve yaşlıca bir kadının inmesine yardım etti, yaşlı ve sakallı bir adam da onları izledi. Elleri kolları paketlerle doluydu, bir de büyük çiçek buketi. Kapıyı Nurhayat açtı, onları neşeyle buyur etti.

Sonraki günler Nurhayat'ın talibi hakkında başka haberler de çıktı. Çok zengindi. Evlendikten sonra oturmak üzere Şişli'de bir apartman katı tutmuş, hatta eşyaları bile almaya başlamıştı.

Saniye Hanım, alınan her eşya, mobilya, mücevher haberini dostlarıyla paylaşmayı ihmal etmiyordu. "Yemek odası Moderno'dan, perdeler ithal ipekten, yemek takımı Bavyera, bardaklar Bohemya kristali."

Nurhayat'ın evliliği Şükran'ın evliliğinden aşağı olamazdı. Şimdi övünme sırası Saniye Hanım'daydı. Artık Chevrolet marka araba Sarmaşık Sokak'a sık sık geliyor, kâh Nurhayat'ı alıyor, kâh geç vakit bırakıyordu.

Aradan aylar geçti, haberler ve dedikodular seyrelti, mahalleli dikkatini başka şeylere verdi. Nurhayat'ın babasının hastalığı da ilgi mevzularından biriydi. Adamcağızın yüksek tansiyonu ve kalp hastalığı muhtemelen kızının hızlı hayatının da etkisiyle kötüleşmiş, Doktor Zaven evlerinden çıkmaz olmuştu. Bir gün duyduk ki, sol tarafına felç inmiş.

Bu sabah aynanın karşısındayım ama görüntüm acayip. "Nurhayat," dedim kendi kendime, "bu vücut senin mi?" Göğüslerim irileşmiş, hassaslaşmış, dokunamıyorum bile. İncecik belim kalınlaşmış, karnımda dışarı doğru hafif bir tümsek oluşmuş. Şimdilik kimse değişimin farkında değil. Elbiselerime biraz zor da olsa sığabiliyorum. Herkes

kilo almak sana çok yakıştı diyor. Ne kilosunu, hamileyim diye bağırarak geliyor içimden. Müjde falan değil. Hayatımın en büyük şokunu nasıl atlatacağımı bilemiyorum. Başta babamın, sonra annemin öğrenmesinden korkuyorum. Şükran evlendikten sonra insanın hayatının nasıl değiştiğini bana bütün ayrıntılarıyla anlatmıştı. Ama bugün anlıyorum ki, anlatmakla olmazmış. Kadınlık yaşamına dair bilgileri hep kulaktan dolma edindim. Annem başta olmak üzere etrafımdaki kadınlar bu konuda doğru dürüst konuşmadılar. Şimdi acısını çekiyorum bu eksikliğin. Yeni doğum yapmasına rağmen biricik arkadaşım Şükran benimle ilgileniyor. Geçen gün onlardaydım. Dertleştik, akıl danıştım. Doğumunu yaptıran ebe beni muayene etti.

“Üç aylık hamilesin” dedi. Doğru. Ben de üç aydır âdet görmüyorum. Hatırlamaya çalışıyorum ama kimden hamile olduğumdan emin değilim. Ferhat mı? Yoksa nişanlım Sadık mı?

Tuvalet masamın üstündeki kıymetli mücevherlere gözüm ilişti, Sadık aldı bunları. Güneş vurmuş, pırl pırl parlıyorlardı. Sonra denizcimle geçirdiğim saatlerin büyüğü tüm bedenimi sardı, karnımda garip titreşimleri tetikledi. Geceleri uykumda bile onu özlüyorum.

Dünden beri sinirlerimi altüst eden, hayattan beklentilerimi de tümünden sarsan bir konuşma geçti Sadık’la aramızda. Ona hamile olduğumu açıkladım. Sevineceğini, bu bebeğin de evlilik tarihini öne çekeceğini tahmin etmiştim. Oysa yanılmışım. Öyle bir gerçekle karşılaştım ki her şey aklıma gelirdi, ama bu asla. Sadık evliymiş! Boşanmak üzere olduğunu itiraf etti. Aylardır bu sırrı nasıl sakladığını, annesiyle babasının bu komploya nasıl ortak olduklarını anlamak çok zordu. Henüz kimseye söylemedim. Annem

babam zaten kendi canlarıyla uğraşıyorlar, bunu söylesem ölürler herhalde. Tam bir kâbus.

“Allahım bana yardım et!”

Sadık, sık sık buluştuğumuz Şişli'deki dairede çocuğumla birlikte oturabileceğimi söyledi. Vicdanını rahatlatmak istiyor. “Hatta anneni babanı yanına al, ben sizlere bakarım,” dedi.

Bakar da. En azından maddi durumu buna müsait. Aslında baştan itibaren gözümü kamaştıran buydu.

Şimdi sabahlığımı giyip aşağı ineyim. Ağavni uğrayacak, kahve içeceğiz.

O gün Nurhayat'a son kez fal baktığımı bilmiyordum. Kahve fincanının içinde gördüğüm ama söylemeye dilimin varmadığı her şey, üç gün içinde yıldırım hızıyla yaşandı ve bitti. Bir akşamüstü nişanlısının arabası kapının önünde durdu, içinden Nurhayat zorlukla indi. Acı çektiği her halinden belliydi. Sadık'ın kolunda eve kadar yavaş yavaş ilerlediler. Sadık bu kez içeride pek uzun kalmadı ve gitti. O gece sabaha karşı kapımız çalındı. Saniye Hanım ağlayarak, “Koş Ağavni, Nurhayat çok kötü, hastaneye yetiştirelim,” dedi. Zavallı kadının rengi bembeyazdı. Buz gibi elleri tir tir titriyordu. Behruz fırlayıp arabayı hazırladı, Saniye Hanım'ın kendine hayrı yoktu, onu evde bırakıp Nurhayat'ı hastaneye yetiştirdik. Fincanda gördüklerim bir bir çıkıyordu. Nurhayat'ın kanaması çok fazlaydı.

Hemen ameliyata aldılar. Yapılan yanlış bir müdahale, rahmi zedelemiş, kanama ondanmış. Geceyi atlatırsa normale dönebilirmiş.

Gece yanında ben kaldım. Narkozun etkisiyle sessizce uyudu. Şişe şişe kan verdiler. Hemşirelerin biri gitti, biri

geldi. Tüm vücudu yüksek ateşin etkisi altında titrerken, elleri ayakları buz gibiydi. Bir gecede eriyip bitmişti yavrucağı.

Sabah Eleni ziyarete geldi. Herkesin dualarını, iyi dileklerini ve peçeteye sarılı yeni pişirdiğı farnupiağı getirmişti. Nurhayat'ın uğuruna inandığı tatlı kek. Tarçın, ilaç kokusunu bastırmıştı. Farnupianın kokusu mu, yoksa bizim konuşmalarımız mı uyandırdı bilinmez, Nurhayat bir ara gözlerini açtı, sesi zor duyuluyordu. "Ah Ağavni, çok korktum, çok çaresizdim. Ebeye gittim çocuğı aldırmağı için..." Sözüünü bitiremedi, kendinden geçti.

Bunlar son sözleri oldu, bir daha uyanamadı Nurhayat.

Kahve fincanının dibindeki telvenin aldığı şekillerden olacağı tahmin edebilmişim. Söylenmezdi, söylesem kimseyi inandıramazdım.

Nurhayat'ı tabutunun üzerinde gelinliğiyle uğurladık. Bu küçük cami ne cenazeler gördü. Ama bu seferki herkesin yüreğini dağıladı.

"Üç gün yatak, dördüncü gün toprak" diyen Nurhayat'ın babası, kızının acısına dayanamadı, arkasından gitti.

Bugün tüm Sarmaşık Sokak burada, asırlık çınarların altında. Hıçkırıklar yankılanıyor.

Saniye Hanım'ın ayakta duracak hali kalmamış, bir iskemlede iki büküm oturuyor.

Sadık da burada. Nişanlısının cenazesinde yaptığı gibi Saniye Hanım'a sarıldı, sonra avluyu aceleyle terk etti.

Şükran yanıma yaklaştı, "Biliyor musun Ağavni? Subay sevgilisi de Nurhayat'ın cenazesindeydi. Görünmekten çekindiğı için ağaçların arkasında duruyordu. Sonra kimseye görünmeden uzaklaştı. Hayatına giren iki erkek, Nurhayat'ı bu camiden uğurladı," dedi.

Archipelago



Bugün Eleni ile trene bindik ve Sirkeci'ye geldik. Marmara'nın Prens Adaları'ndan Burgaz'a giden vapura bineceğiz. Eleni adasından, Bozcaada'dan uzun süredir uzakta, vapurla adaya yaklaşılrken duyulan, rüzgârın sürüklediği özel yosun kokusunu özlemiştir diye düşündüm.

İkimizin de çevresinde dostlar, arkadaşlar ve hayatımızda eşlerimiz var, ama benliğimizin derinliklerinde sakladığımız garip bir yalnızlık ve bu yalnızlığın çöreklediği adalarımız var, onları birleştirmemiz gerektiğini hissediyorum.

Gerçi bu adalardan anakaraya varmak büyük bir uğraş gerektiriyor.

Rüyalar beni esir alıyor. Geçmişin derinliklerinden anı sabitleyen fotoğraflar gibi görüntüler, ninni, ağlama sesleri ve müzik yüklüyor beynime. Bazı günler inatla yapışıp kalıyor, peşimi bırakmıyorlar. Bazı rüyaları zihnimden uzaklaştırmaya çalışıyorum. Her seferinde üstü örtülmüş kâbusları görmekten korkuyorum. Bir yarım öteki yarım, bir adadan diğerine neler neler anlatıyor, aslında çözmek istiyorum.

Çocukluğum bende öyle izler bıraktı ki onlarla nasıl başa çıkabileceğimi bilmiyorum.

Zaman zaman yorulup, yükselen duyguların esiri olup her şeyi bırakmak fikrini kovalamak da aklımdan geçmiyor değil.

Eleni ile bu konuda birbirimize tam açılmış sayılmayız ama o da benzer duygu, düşünce ve kaygıları taşıyor gibime geliyor. Zaman içinde, konuşarak, paylaşarak çözüme ulaşabiliriz ümidimi hiç yitirmedim sanırım.

Bir gün Eleni, “Ağavni, n’olur bana bir fal bak,” demişti.

Kahve telvesi fincanı kuşatma altına almış, kahverengi bir duvar örmüştü. Buradan Eleni’nin kafasının karışık olduğunu anlıyordum. Sık sık evinde, üst kata çıkan merdivenlerde bulunan ikona hücreesindeki mumla aydınlanan Meryem Ana heykelinin önünde, sağ elinin üç parmağını başına ve göğsüne götürerek haç çıkarıp dua mırıldanmasını da şimdi daha iyi açıklayabiliyorum.

Neyse ki kahve fincanının kasvetli manzarasını yaran aydınlık adacıklar vardı. Tüm dikkatimi onların üzerinde topladım. Bir çıkış noktası bulacaktım. Yanan bir mum dikkatimi çekti. Eleni adak adanmış veya bunu aklından geçiriyor olabilirdi. O gün bu olasılıktan hiç söz etmedim. Kahve falını aydınlık düşüncelere eşlik eden görüntülerle süsledim. “Deniz yolculuğu yapacaksın,” müjdesi verdim.

Ada vapurunun açık güvertesinde çaylarımızı yudumlarken, ilkbahar canlılığıyla parlayan mavi deniz ve gökyüzü ikimize de çok iyi gelmişti. “Günün programı...” diye söze başladım.

“Önce Burgaz Ada’da Aya Yani Kilisesi’nde dua edip, bu adanın ünlü sürgünü Aziz Methodius’un senelerce tutuklu kaldığı hücreyi gezeceğiz. Gezimizin ikinci bölümü ise bir sürpriz!”

Vapur Marmara Denizi'nde yol aldıkça yosun kokulu rüzgâr bizi sarıp sarmaladı ve Eleni anlatmaya başladı.

“Benim rüzgârlı adama, Bozcaada'ya balıkçı tekneleriyle geçilir. Ada'nın tüm ihtiyacını, otomobil motosiklet gibi vasıtaların taşınmasını da bu tekneler üstlenir. Bu teknelerde yaşamın tüm evrelerine, doğum, ölüm, hatta hastaların iyileşme mucizelerine bile tanık olunur. Bu adada hayat, her haliyle, karada olduğu kadar denizin üstünde de sürer gider.

Adanın tarihi çok eskidir. Homeros'un ve Piri Reis'in eserlerinde adı Tenedos olarak geçer. Adada uzun kış gecelerinde rüzgâr uğultuları eşliğinde onların öyküleri anlatılır. Ege Denizi'nde kuzey güney yönünde önemli bir bağlantı ve durak noktasıdır. Koyları gemilere fırtınalarda güvenli liman vazifesi görür. Hatta Güzel Helen'in sebep olduğu söylenen Truva savaşlarında Akhalar buraya sığınıp Truva baskınının ince planlarını yapmışlar. Zaman zaman korsanların sığınağı da olmuştur.”

“İşte Antigoni de göründü,” dedim Eleni'ye. Sıra bana gelmişti.

“Burgaz Ada'nın ismi Antigoni, bir Yunan trajedisinin kahramanından gelir. Büyük İskender'in kumandanının isminin de bu olduğu iddia ediliyor. Ama sanırım Antigoni trajediler arasındaki en sevimli, en acı çeken kahraman olduğundan, ismi bu sessiz adaya çok yakışıyor.

Bizans'tan bu yana Prens Adaları dediğimiz bu adalar topluluğu değişik yüzyıllar boyunca farklı yönetimlerin sürgün yeri olmuş. İlk sürgünü ise 9. yüzyılda ikona resimleri yaptığı suçlamasıyla Bizans İmparatoriçesi Theodora tarafından cezalandırılan ileri görüşlü din adamı Methodius'tu. İskelenin hemen üstünde tüm ihtişamıyla

görünen Aya Yani Kilisesi ise Methodius'un yedi sene süreyle hapis kaldığı hücrenin üzerine yapılmıştır.”

Eleni beni hiç sesini çıkarmadan dinliyordu.

Kiliseye girip mum yakıp dua ettikten sonra yan taraftaki merdivenlerden on bir basamakla hücreye indik.

“İki mezar büyüklüğündeki bu hücrede Methodius yedi sene geçirmiş.

Yaşanması imkânsız bu hücrede bir mucize onu hayata bağlamış. O zamanlar hücre deniz kenarındaymış ve hava alması için duvarda ufak bir aralık varmış. Yıllar boyunca her gün karşı kıyıdan bir kayık gelmiş, su, yiyecek ve kandil getirmiş. Yedi yılın sonunda Bizans sarayı bu mucizeyi kabul etmiş, sonraları da Kilise Methodius'u aziz ilan etmiş.”

Eleni'nin sesi titriyordu. “Methodius için mum yakıp dua edeceğim,” dedi.

Aslında bu hikâyeye beni de etkilemişti. Madam Marta seneler önce anne ve babamla onu ziyaret ettiğimizde anlatmıştı.

Bir sıraya ilişip Eleni'nin duasını bitirmesini bekledim. Bu güzel sonbahar gününün yazdan farksız sıcaklığını kemiklerimde duymak için sabırsızlandım. Kilisenin loş ve serin duvarlarını arkamızda bırakınca Eleni dayanamayıp sordu.

“Ağavni, şimdi beni nereye götürüyorsun?”

“Yaz, kış demeden, sabah akşam mavinin yosun yeşiliyle birleşip turkuvaza dönüştüğü sularda yüzen, çok güzel dans eden, dost canlısı Madam Marta'nın koyuna gidiyoruz,” dedim.

Kuzey rüzgârlarının erişemediği, orada bulunduğu rivayet edilen ayazmayla aynı isimli Aya Nikola meydanı sessiz. Sadece çamların tepe dalları arasında dolaşan rüzgârın fısıltısı duyuluyor. Koyu çevreleyen dik yamaçlardaki

amlar gölgelerini mavi sulara kadar uzatmışlar. gleden sonra güneşinin yatık ışıkları altında rpertisiz deniz bir aynadan farksız.

Denizle gökyüzünün pştg çizginin önünde balık sandalları, onların peşinden ayrılmayan martılar, gümüş pırıltilarının ortasında, içi ini mürekkebiyle doldurulmuş resimler gibi uzak, zaman içinde takılmış kalmışlar. İşte dedim Eleni'ye, "Burası Marta koyu. İleride, incir ağacının altındaki küçük bina Marta'nın kulübesi. Harap  duvar olarak bulduğu kulübesini kendi elleriyle onarmış, yaşana-bilir tek göz bir oda yapmış."

"Eşiyle birlikte yaşadığı ev Aya Nikola'da ağaçların arasında beyaz ahşap bir bina. Marta işten dönen kocasını iskelede karşıladıktan sonra gittiği bu evi ertesı sabah kocasını bu sefer işe uğurladıktan sonra terk eder, koydaki kulübesine iner, akşama kadar orada kalarmış.

Çok iyi hatırlıyorum, annem ve babamla ziyaretlerine geldiğimizde Marta ve eşi bizlere yaşamlarına ait değişik anları ölümsüzleştiren resimleri göstermişlerdi. Aklımda kalanlar: Marta bale elbisesiyle, Marta dans yarışmasında limbo yapıyor, yılan gibi kıvrılmış yere oldukça yakın ıtanın altından başarıyla geçiyor, başında kır çiçeklerinden örülmüş bir ta ve üzerinde dekolte şık bir kokteyl elbisesi... O gün, anılara canlılık katmak için Marta teypte fotoğraflardaki danslara eşlik edecek şarkılar almayı ihmal etmemişti.

Başka bir fotoğrafta Fransız lisesinden mezuniyet resimleri, okulunun simgesi gllerden yapılmış bir ta Marta'nın başında, saçları hep çiçeklerle süslü...

Bizi vapur iskelesinde askılı poplin bir yazlık elbise ve saçlarında adada ikinci baharda açan çiçeklerle karşılamış-

tı, mevsim sonbaharın kışa kavuştuğu günlerdi. O gün 'ikinci bahar' deyimini ilk kez duymuş, anlamını merak etmiştim.

'Adada yaz günleri kısılıp, sonbaharın ayak sesleri duyulmaya başladıktan sonra hava birden ısınır, doğa buna coşkuyla yanıt verir, önce her yer tekrar yeşerir, sıcakların soldurduğu bitkiler tekrar parlak bir yeşile, çiçekler de kış gelmeden son bir kez güzel renklerine bürünürler.' Bana böyle anlattılar.

Diğer resimler Marta dans ederken çekilmiş. Neşe dolu bir kadındı. Müzik ve dans onun yaşam sevinciydi. Adanın yazlıkçıları ve yerlilerine, o günlerde müzik eşliğinde dansla karışık hareketler yaptırdığını anlatmıştı. 'Ama,' demişti 'kimse sabır gösteremiyor, hepsi maymun iştahlı, çok çabuk pes ediyorlar.'

Sonra Marta, eşi, annem babam birlikte bu yoldan, çam ağaçlarının arasından, Bizans'tan kaldığı rivayet edilen eğri büğrü taş basamaklardan cambazlık yaparak tıpkı bugün olduğu gibi koya indik.

Yaz kış her gün, ilerideki kayalıklardan denize girdiğini anlatırken kulübeden bir masa ve iskemleler çıkardı. Masanın üzerine çiçek desenli muşamba örtüsünü serdi ve çayı demledi.

'Rahat yüzdüğüm için bikini mayo giyiyorum. Genellikle bu koya kimse ayak basmaz. Eylül ayı gelince durum değişir, balıkçılar uskumrularını kurutmak için bu koya gelirler. Direklerin arasına, kuyruklarından bağlanmış uskumruları asarlar, güneye bakan, sonbaharda bile yaz sıcaklığını depolayan bu koyda, çiroza dönüşmelerini beklerler.'

Marta bu koyu neden çok sevdiğini anlatmayı sürdürdü. 'Leylekleri her yıl ağustos ayının 15'inci günü buradan

güneye, kış aylarını geçirecekleri ülkelere yolcu ederim. Değişik yönlerden gelen kuşlar bu koy üzerinde toplanır, sonra sayıları artar, adeta bir bulut oluştururlar. Bu bulut bir süre sonra içinde muntazam çizgiler olan, büyük bir daire şeklini alır. Bu tören birkaç saat sürer, gözlerimi ayıramam. Leyleklerin gökyüzü balesi beni çok heyecanlandırır. Her yıl bıkmadan seyreder, onları el sallayarak uğurlarım.”

Eleni, Marta ile ilgili anılarımın bu kadar canlı olmasına, konuşulan her sözcüğü hatırlamama çok şaşırdı. “Marta’nın kişiliği, yaşamı, tek oğluna olan düşkünlüğü beni çok etkiledi. Rüzgârlı bir sonbahar günü bizi yazlık bir elbise ve çiçeklerle karşılaşması ise gözümün önünden hiç gitmez. Bu sakın adada böyle biriyle karşılaşmayı ummamıştım,” dedim.

Yıllar geçmesine rağmen koy Marta’nın bıraktığı gibi, deniz az çırpıntılı, yani helecanlı, balıkçı kayıkları yatay güneş ışıklarının altında birer siyah karaltı. Tüm hatırladıklarımın ve bugün anlattıklarımın sonra Marta Koyu’nun hiç değişmediğini gördüm. Sanki Marta bu koydan hiç ayrılmamış. Kulübenin hemen yanında, kayalıklar arasında büyümüş devasa incir ağacı bizi kurtarıcı gölgesi altına aldı. Marta Koyu yaz kış fark etmez, hep sıcaktır, tabii en çok yaz aylarında.

Gözlerim tahta masası ve güllü muşamba örtüsünü, renk renk boyanmış tahta iskemlelerini boşuna aradı.

Bugün ise Eleni ile birlikte Marta’nın bu koya bıraktığı izlerin peşinden gidiyor, sürekli onu anıyoruz. Belki bu bir çeşit çağırma.

Kulübenin önündeki taş sete oturduk. Denizin çakıllar üzerinde gidip gelirken çıkardığı sesi dinledik. Konuşma-

dık. O anı yakalamaya çalıştık. Topal bir martı gövdesini sıcak çakıllardan kaldırdı, bize doğru yürüdü, yanımıza gelince o kart sesiyle iki kez cıgılık attı, tekrar taşların üzerine bedenini bıraktı. Boş ellerimize boş boş baktı. Marta olsaydı çoktan kuşun önüne yiyecek bir şey atardı.

Biz dönüş için yerimizden kalkana kadar gözlerini bizden ayırmadı.

Eleni, "Burası büyülü bir yer, ada halkının neden Marta Koyu dediğini senin anlattıklarından sonra daha iyi anladım," dedi. Dönüş saati hızla yaklaşıyordu ama Eleni yerinden kıpırdamıyor, gözlerini denizden ayıramıyordu.

"Haydi Eleni!" dedim, "Vapur kaçacak."

Bizans basamaklarından birine adım attım. Marta'nın hangi anısını taşıyor diye sordum kendime ve sonra her Bizans basamağında yanıtlamaya başladım.

İlk basamak oğlunu taparcasına severdi, ikinci basamak denize ve doğaya âşıktı, üçüncü müzik ruhunun bir parçasıydı, dört hürriyetine düşkündü, beş insanlara yardım etmeyi severdi, altı her 15 ağustosta leylekleri buradan uğurlardı. Her basamakta Marta'dan bir şeyler fısıldadım. Bizans basamaklarından tırmandık.

Ben de o an bu koyda Marta'nın ruhunun bizlerle birlikte olduğunu hissettim. Ürperdim.

Sana Bir Yelek Diktim



Bir gün yazarsın demiştin.

Konuşmaya başladığımda anneanneme “Aneyne” demişim. Hâlâ öyle diyorum.

Beyaz örtüyü yere serdikten sonra üzerine hamur tahtasını yerleştirir. Un, su, yumurta, yağ ve oklavayı yanına alır, bağdaş kurar oturur. Zayıf ve narin bedeni, hamur açma ritüelinin kutsallığına inanmıştır. İnce parmakları yumuşak hareketlerle unun orta kısmında bir çukur açar, bir çimdik tuz atar, yumurtaları kırdıktan sonra su koyar ve yoğurmaya başlar.

Evimizde annemle beraber üç kadınız. Aneynem arkadaşım, ben de onun dert ortağıyım. Bana dedemle evliliğini, Yanya’daki yaşamını hep alt üst böreğini açarken anlatır. İşte bu benim için benzersiz bir gösteridir. Bir de buna bazen Rumca şarkılar eşlik eder. Parmaklarının ahenk içinde hamurla buluşmasını keyifle izlerim. Aneynem sevgi doludur, yemek pişirmeyi sever ve sevgisini mutfakta da her zaman gösterir. Yemeklerinin bu kadar lezzetli olmasının sırrı da sanırım burada gizlidir. Alt üst böreği, Aneynem için basit bir yoğurma işlemiyken, benim için izlemeye doyamadığım anlardır. Büyülenmiş gibi takip ederim.

Açtığı hamuru sekiz on eşit parçaya böldükten sonra eritilmiş tereyağı ile yağlar ve üst üste dizer, beyaz, temiz bir beze sarar, bekletir. Hamur işlerinde Rumeli kadınlarının eline kimse su dökemez. Aneynemin başta alt üst böreği olmak üzere, bütün hamur işleri müthiştir. Lalanga, ladopta ve şeker bayramında firdevs tatlısı. En meşhurunu sona sakladım, Galakto Boreko'nun, "sütlü börek" in ise ayrıca anlatılması gerekir. Adını baklava yufkalarının arasına döşenen ve sütle yapılan sarı muhallebiden alan bu tatlı, "Laz böreği" olarak da bilinir.

Aneynemin anlattığına göre Yanya'ya gelin gittiğinde onu en çok şaşırtan, Osmanlı mutfağının çok yaygın olmasıymış. Birçoğu da orijinal adıyla biliniyormuş. Galiba Laz böreği de Karadeniz kıyılarından, Pontus'tan kalkıp Adriyatik kıyılarına kadar gitmiş.

19. yüzyılın son yıllarında İstanbul'da yaygın olarak yapılan gıyabi evliliklerden biriyle aneynem de on sekiz yaşında Yanya'ya gelin gitmiş. Yanya'dan akrabalarını ziyarete gelen bir aile, kuğu gibi zarif aneynemi görünce çok sevdikleri komşularının bekâr, yakışıklı oğluna uygun olduğunu düşünmüşler.

İstanbul'da kaldıkları sürede yazışmalarla bu evliliğin temelini atmışlar. İki taraf da rıza gösterince bir nişan takıp aneynemi yanlarına alarak, Yanya'ya doğru yola çıkmışlar.

Aneynem bütün bunları yağlanan kat kat hamurun kıvama gelmesini beklerken anlatırdı. Börek hamuru açılıp içi peynirli veya kıymalı döşendikten sonra, tepsiyi fırına götürmek bana düşerdi. Fırıncı, aneynemin böreğinin en iyi şekilde pişeceği, özellikle kabarcığı ısıyı ve süresini iyi bilirdi. Saatini söylerdi. Ben de kedinin mama beklediği gibi beklerdim. Her seferinde fırıncı amca aneynemin böreğine övgüler düzerdi.

Tanrım! Tepsiyi aldığımında etrafa yayılan koku çok kışkırtıcıydı. Aneynem tembih üzerine tembih ederdi. “Üstünü iyi ört, konu komşuya ayıp olmasın, imrenen olur.” Alt üst böreğinin kat kat kabarmasını beklerken, aneynem “Bana dedemi anlat” dememi beklerdi. O yılları tekrar yaşamak ona sonsuz bir keyif verir, mavi gözlerinde pırıltılar dolaşırdı. Ben dedemi hiç tanımadım, annem evlenmeden önce genç yaşta ölmüş.

Osman Efendi’nin uzun boyu, yakışıklılığı ve gözlerindeki ışıltı, aneynemin âşık olmasına yetivermiş. Keyfine düşkün Osman Efendi, güzel sesi, hoş sohbetiyle tüm Yanyalıların sevdiği biriymiş. İşlettiği berber dükkânına akşam kilit vurmadan önce gelip ayartırlarmış. Çünkü eve girdikten sonra annesi izin vermez, “sSen evli barklı adam-sın” der ve arkadaşlarıyla gitmesini engellemiş. O yıllarda aneyneme soran eden yok tabii!

Ama nafi! Dedemi apar topar alıp Yanya’nın meşhur Panvotis gölü üstünde sandal sefasına götürürlermiş. Birkaç kadeh attıktan sonra dedem Miçkeli dağına doğru döner, şarkıya başlarmış. Tüm sandallar etrafını çevirir, güzel sesini ve yankısını dinlerlermiş. Kısacası, dedem Yanya’da pek ünlüymüş.

Aneynem anlatırken dalar gider, o anları tekrar yaşar, zayıflıktan kırışmış nur yüzüne bir gülümseme yayılırdı. “Dedeni çok sevdim” derdi her fırsatta.

“Gönlümü alır, bana her şeyi unuttururdu. Beni çok severdi. Yoksa dört çocuk doğurup diktatör bir kayınvalideyle senelerce yaşamak, yatalak olunca senelerce bakmak kolay mı?”

İstanbul’dan Yanya’ya gelin gittiğinde tek kelime Rumca, kayınvalidesi de tek kelime Türkçe bilmiyormuş. Aynı

evde yaşam ve her iki dilde ortak sözcükler, alışma sürecini kolaylaştırmış. Rumca'yı ve şarkıları öğrenmiş, öyle ki 1912'de İstanbul'a göç ettiklerinde annem dahil çocuklarının hiçbiri Türkçe bilmiyorlarmış. Alışmak kolay olmamış.

Yanya'da yaşayan Türk ve Rum sayısı denkmiş, aralarında da ahenkli bir yaşam varmış. Günlük hayatta kullanılan yiyecek, yemek, giysi adları Türkçe Rumca karışımıymış, Osman dedemin söylediği şarkılar, hatta mevlit bile Rumca okunurmuş. Bayramlar karşılıklı kutlanırmış. Sabahları bahçelerde veya kapı önlerinde çene çalıp sebzelerini ayıklamış, dedikodu yapmışlar. Çocuklar birlikte büyümüşler.

Bu ahenk, Bulgar çetelerinin Osmanlı tebaasına yaptıkları eziyet haberleri gelene kadar devam etmiş. Sonra yavaş yavaş aralarında belli belirsiz bir soğukluk başlamış, zamanla artmış.

Yunan çeteler önce evlere para, mücevher ve değerli eşyaları aramak için girmişler. Evlerde yaşayanları tespit etmişler. Bir süre sonra da evlilik yaşına gelmiş, on dört on beş yaşında kızları aramaya başlamışlar. Gözlerine kestirdiklerini alıp götürmüşler. Bir süre Rum komşular genç kızların saklanmasına yardımcı olmuşlar, evlerine almışlar. Osman dedem olayların burada kalmayacağını öngörmüş, en büyük ve çok güzel olan teyzemi İstanbul'a akrabaların yanına yollamış. Ama uykusuz geceler birbirini izlemeye başlamış. Sabah duyulan tüyler ürpertici hikâyeler bir sonrakı gecenin kâbusu olmuş.

Aneynem kocası Osman Efendi'nin karıncayı bile incitmeyecek biri olduğunu bildiğinden, gelecek günler için önlemini almaya başlamış. Kendine kalınca bir kemer dikerek içine altın, mücevher gibi kıymetli eşyaları saklamış,

hatta uzun bir süre o kemerle yatmış. Çeteler gece yarısı evlerinde arama yapınca, yükte hafif pahada ağır bir şey bulamıyorlarmış.

Ayrıca çocuklara, anneme, teyzeme ve dayıma birer kapitone yelek dikmiş, kare dikişlerin arasını pamukla besleyip aralarına taşınabilir kıymetli taşları, altınları yerleştirmiş. Bu yelekleri sırtlarından hiç çıkarmamışlar.

Kapıların kilitlenip, arkalarına ağır eşyaların yerleştirildiği, pencerelerin içeriden tahta kalaslarla desteklendiği bir gece, silah sesleri, çığlıklar, kırılan cam sesleri çok yakınlıklarına kadar gelmiş. Yangınların kızıl ışığı aralıklardan evin içine sızmış. O gece Osman Efendi'nin evine uğrayan olmamış. Sabah olup ortalık sakinleşince kapılarını açtıklarında, aneynem kapılarında beyaz boyayla çizilmiş kocaman bir haç olduğunu görmüş. "Rum komşularımın eline sağlık" derdi.

Gençliğinde olduğu gibi hâlâ ince ve zarif olan aneynem ilerlemiş yaşına rağmen simsiyah olan saçlarını enseinde toplardı. Bazen ara verir, kendine bir kahve yapar ve sardığı sigarasını tütürürdü. O sırada da "sigaramın dumanı" diye başlayan bir şarkı söylerdi. Ne de olsa Osman Efendi'nin eşi. Kim bilir gençliğinde Osman Efendi kulağına ne şarkılar mırıldanmıştır?

1912 yılında Yanya çeşitli acıklı çete hikâyeleri ile çalkalanmaktaydı. Annem bunları hatırlamayacak kadar küçükmuş. Aneynem ise o günleri anlatmaya tövbe etmiş gibiydi. Ancak Yanyalı dostlarıyla İstanbul'da buluştuklarında, sohbetlerini kapı arkasından dinlerdim. Ne aneynemin ne de annemin haberi vardı kapı arkası misafirliğimden. İşte bu sohbetlerin birinde duydum korkunç Yorgo'nun öyküsünü.

Tuhafiyeci Yorgo arşıda güvenilen bir esnafmış ve haliyle müşterilerinin çoğu kadınımmış. Çetelerin işkence haberleri duyulmaya başlayıp da Rum ailelerin Müslüman komşularına yardım ettiği günlerde, buna benzer bir teklifi de Yorgo yapmış müşterilerine.

“Evim büyük, sizleri saklayabilirim, bana gelin.” Bu candan ve en önemlisi inandırıcı teklifi kabul eden altı-yedi aile, kıymetli eşyalarını da alarak Yorgo’nun evine taşınmışlar. Bir süre sonra erkekler ortalıktan kaybolmuş. Meğer Yorgo, arkadaşlarının yardımıyla onları pusuya düşürüp öldürmüş ve cesetlerini kr kuyuya atmış.

Arkadaşlarını da toplayıp genç kadınlarla lem yapmaya başlamış. nce dans etmeye, sonra tamamen soyunmaya zorluyormuş. Onları boyun eğmeyenleri dayak ve şiddetle korkutuyormuş.

Bir süre sonra kadınlar Yorgo’dan tecavüze uğrama-yacaklarına dair güvence istemişler. Zira kendi evlerinde yaşarken duydukları çete hikâyeleri içinde tecavüz hep varmış.

Yorgo, “Kabul, yalnız bir şartla, yanınızdaki ne kadar kıymetli eşyanız varsa bana vereceksiniz.” demiş. Kadınların kabul etmekten başka çareleri yokmuş. Ama Yorgo sözünde durmamış.

Bu olay duyulduktan sonra, hayli varlıklı olan Osman dedem ve ailesi tüm mülklerini arkalarında bırakarak 1912 yılında Selanik limanından kalkan Bahr-i Amal gemisiyle İştambul’a göçmüşler. Yanlarında sadece aneynem ve üç çocuğunun kemerlerinde ve yeleklerindeki altınlar varmış.

Trakya’dan İştambul’a, Anadolu’ya doğru manda arabalarıyla yola çıkanlar, uzun konvoylar halinde, yanmış, yı-kılmış kyeleri arkalarında bırakarak ilerlemişler. Çocuklar

yarı çıplak, aç ve hasta, kadınlar paçavralar içinde, ayakları çıplak. Konvoy ölenleri hemen bulundukları yerde gömüyormuş. Osman dedem ailesine bu ürkütücü manzarayı göstermemiş. Uzun bir deniz yolculuğundan sonra İstanbul'a varmışlar. İstanbul'da Yunan topraklarından kara yoluyla göçenlerin hikâyelerini duydukça aneynem dedemin onları deniz yoluyla getirmesine minnettar kalmış.

Aneynem içlendiği zaman Rumca şarkılar söylerdi. Ne de olsa on sekiz yaşında gittiği Yanya'da hayatı tanımış ve şarkılar öğrenmişti.

Bu şarkıların içinde beni en çok etkileyeni "To Gelakaki", "Sana bir yelek diktim" şarkısıydı.

*Giydiğin küçük yelek
Onu sana ben diktim
Kırgınlıkla ve sıkıntılarla
İçine de astar koydum
Onu giydiğinde beni hatırla.*

Aneynem bir gün bahçede bu şarkıyı mırıldanırken, yan bahçeden genç bir kadın sesi ona eşlik etmiş. Hem de Rum aksanıyla. Bozcaadalı Eleni'yle böylece tanışmışlar, kaynaşmışlar. O kadar yıldan sonra Eleni ile Rumca konuşmaya başlamış.

Aneynem hatırladığı şarkıları Eleni'yle birlikte söyledi, dert ortağı oldu. Alt üst böreğini, beyaz tatlıyı, çevirmeyi birlikte hazırladılar. Eleni'nin anne, kardeş, Ada hasreti kabardıkça aneynem teselli etti. Bazen gözyaşlarının tek şahidi oldu. Eleni bebek beklediğini annesinden önce aneyneme söyledi ve o gün hepimizin duyduğu en güzel melodi oldu.

Tahtaboş



Güneş bugün gökyüzünden bir türlü çekip gidememiş, öylece sarkaç gibi asılı kalmıştı. Havadaki sıkıntılı sıcak, taşların, tahtaların içine işlemiş, hayvanlar buldukları kuytulara sığınmışlardı.

Gazete kâğıtlarına sarılı paketlerin olduğu balık ağlarını anımsatan fileleri iki elinde, alnı boncuk boncuk terli Feride, yuvarlana yuvarlana Sarmaşık Sokak'taki evinin kapısına geldi. Ter, giysilerinin üstünde adacıklar oluşturmuştu.

İki göz odalı evinin kapısını açar açmaz torbaları hemen oraya bırakıverdi. Yorgun kollarını ovuşturdu, yukarı çıkan merdivene yöneldi. Tahtaboşa çıktı. Feride buraya "Oohh" derdi.

Feride'nin evinin kiremitli bir çatısı yoktu. İki göz odanın üstü çinko kaplı bir taraçaydı. Buna tahtaboş derdi. Kiremitli bir çatı ise tahtaboşun üstünde yükselir, Feride'nin evini yağmurdan, kardan, rüzgârdan korurdu.

Feride, Sarmaşık Sokak'ta rejî işçisi diye bilinirdi. Yıllarca babasız çocuklarını büyütebilmek için tütün işçisi olarak çalışmış, şimdi ise el altından sigara içki satarak ayakta kalmaya çalışıyordu. Feride'nin bir diğer adı da Çakır'dı. Çağla yeşili gözlerinden ötürü.

Bazen sadece Çakır derlerdi, bazen Çakır Feride. Güzel değildi ama alımlıydı, fazla ortaya çıkarmak istemediği bir albenisi vardı.

Topuzunu açtı, siyah saçları omuzlarına döküldü. Hairsların üzerine koyduğu minderlere uzandı. Çok yorulmuştu. Sıcağa rağmen denizden esen yosun ve çiroz kokulu rüzgâr, esmer tenini okşayınca, “Ooh burası cennet” dedi. Küçük fitilli ispiro ocağını yaktı, kendine okkalı bir yorgunluk kahvesi pişirdi.

Tahtaboşta misafir ağırlanır, yemek pişirilir, çamaşır kurutulur, ütü yapıldı, kısacası Feride’nin yaşamı burada sürer giderdi. Tahtaboş sokak hizasından çok yüksek olmadığı için önlem alınmış, sokağa cepheli tahta korkuluğun arkası bir sıra çiçek saksısıyla desteklenmiş, ne olur ne olmaz kaygısıyla Feride’nin diktiği perde ve oğlu Mustafa’nın astığı bir sıra renkli ampulle de gecelere hazırlanmıştı. Gündüz sardunya, gül, begonya saksıları, gece ise perde Feride’yi meraklı gözlerden uzak tutuyor, hava kararınca perde çekiliyor, renkli ampuller tahtaboşa gizemli bir hava veriyordu. Feride’nin evini soranlara tarif şöyle yapıyordu “Tahtaboşlu Ev”.

Kızı evlenip kocasıyla uzaklara gittiğinden beri Feride, Mustafa ile baş başa kalmıştı. Allahtan Mustafa’nın sabit bir işi vardı. Yoksa Feride’nin filesine doldurduğu yabancı marka sigara, çay, kaçak naylon kadın iç çamaşırları, ütü istemeyen erkek gömleklerini satarak evin masraflarını karşılaması çok zordu. Mustafa eve sahip çıkıyor, eksikleriyle, tamiriyle ilgileniyordu. Oğluna hep, “Bana bir şey olursa bu evde sen oturursun” derdi. Feride bu evi ne güçlüklerle kazandığı paralarla almıştı. Her yeri alın teriydi. Mustafa da annesine “Oohh” çektiren tahtaboşa elektrik hatları

döşemiş, çinkolarını ve çatısını tamir ettirmişti. Hatta annesinin keyfinin tam olması için bir gramofon ve sevdiği şarkıların plaklarını bile almıştı.

Feride, askerlerin uzaklarda bir yere savaşmaya gönderildiğini oradan buradan duyuyor ama bir gün Mustafa'sının da onlardan biri olabileceğine ihtimal vermiyordu. Açıkçası işleri başından aşmış, kızının evlilik, çeyiz telaşı, harcamalara para yetiştirme derdi ile kulakları bu söylentilere kapanmıştı. Ta ki postacı o mektubu getirene kadar. Feride bütün o kahramanlık, şehit haberlerine, gazilerin yürek yakan hikâyelerine kulakları tıkalı olduğu için işin ciddiyetini Mustafa Kore'ye savaşmaya gittikten sonra anladı.

Kore'den mektup ancak eve dönenler vasıtasıyla ulaşıyordu. Feride hiç sevmediği yalnızlığın derin kuyusundaki boşluğu Mustafa Kore'deyken daha yoğun yaşadı. Bu nedenle biricik oğlu dönene kadar beş vakit namazında bir kadına odasını kiraladı. Hem arkadaş, hem bütçeye destek, hem de her akşam Mustafa'ya okunan sağ salim dönüş duaları için.

Aylar, ayları kovaladı. Çakır Feride Mustafa'dan uzun bir mektup aldı. Yaralandığı için geri gönderilen bir asker getirmişti mektubu. O zaman Feride oğlunun bulunduğu ateş çemberini daha iyi anlamış oldu. Mustafa'nın da aralarında olduğu Türk askerlerinin gösterdiği Kunuri savaşını anlatıyordu. Tabii birkaç sayfaya sığdığı kadar.

Yakında yurda döneceği, annesine kavuşacağı müjdesini de vermişti. Feride'nin üzüntüleri, kaygıları, hele hasreti sona erecekti.

Mustafa'nın dönüşü hakikaten muhteşem oldu. Sarmaşık Sokak sakinleri uzun süredir bu kadar büyük coşku

yaşamamıştı. Mahmut Bey yeni otomobilini bu karşılama için tahsis etmiş, Mustafa eve tam bir savaş kahramanına yakışır şekilde, araba konvoyuyla dönmüş, kutlamalar sabaha kadar sürmüştü. Ertesi gün Feride, Mustafa'nın bacağındaki yara izine bakmak istedi. Mustafa direndi ilkin ama annesinin gözyaşlarına dayanamadı, pijamasını sıyırdı. Feride oğlunun bacağına okşadı, sonra öpüp "Benim aslan oğlum" dedi.

Mustafa'nın yokluğunda sıkıntılara göğüs germesini bilen Feride, onun dönüşünden sonra rahatladı. Artık geleceğe daha bir umutla, gülümseyerek bakıyordu.

Mustafa'nın yaralı bacağı aksıyordu. Kunuri hatırası olarak. Bu aksama kimsenin dikkatini çekmedi. Annesinin dualarıyla hayatta kaldığına inanan Mustafa hemen işe koyuldu ve tahtaboşu tamir etti.

Feride, Mustafa ve uzaktaki kız kardeşi Gülseren için beklenen güzel günler gelmişti işte. Feride'nin bir tek işi kalmıştı, o da Mustafa'yı evlendirmek. Etrafa haber saldı. Kendi de kolları sıvadı ama gönlündeki gelin adayı karşısına bir türlü çıkmıyordu. Mustafa yakışıklı, Mustafa'nın işi, geliri var, ayrıca o bir kahraman, göğsünde madalyası var. Feride kolay kolay kız beğenemedi.

Feride'nin uykuları geceleri duyduğu sesler yüzünden bölünmeye başladı. Bir süre sonra bunların Mustafa'nın odasından geldiğini anladı. Mustafa'ya "Gece rahat uyuyor musun?" diye sordu. Olumlu yanıt alınca, oğlunun rüya gördüğüne kendini inandırdı, yüreğini ferahlattı. Ama yine de aklının ermediği konular için diğer komşularının da yaptığı gibi önce komşusu Hacı Anne'ye koştu ve sordu. "Mustafa gece rüyasında bağıırıyor, ertesi gün hatırlamıyor, ne yapayım?" Hacı Anne, Feride'nin telaşının

geçmesi için bir dua okudu, ellerini, bileklerini gül suyu ile ovdu. “Bütün savaşılan askerlerin başına gelir, merak etme, zamanla geçer” dedi. Feride biraz teselli buldu. Hacı Anne, “Mustafa’yı bana yolla, bir dua okuyayım, ferahlık verir” diye ekledi.

Kore dönüşü Mustafa, Mahmut Bey’in ortanca oğlu Hikmet’le arkadaşlığını ilerletti. Hikmet hafta sonları ava giderdi. Mustafa da ona katıldı. Birlikte tüfeklerini, saçmalarını ve azıklarını yanlarına alarak Küçükçekmece yakınlarındaki ormana, avlanmaya gittiler. İyi nişancıydılar, hiç elleri boş dönmediler.

Aylar ayları kovaladı, Feride geceleri bağırma seslerini daha az duyuyordu, bazen hiç duymuyordu. “Yarabbi şükür, Hacı Anne’nin duaları kabul oldu” diyor, bir dua da kendi okuyordu.

Bu av partileri Mustafa’nın uykularını düzene koydu, kâbuslarını sonlandırdı. Feride bundan çok memnundu ama bir yandan da avcılıkla ilgili karanlık hikâyeler aklına geliyor, keyfini kaçıırıyordu. Mustafa’nın ava gitmesini istemiyor, her pazar günü Mustafa’yı uğurlamadan önce “Oğlum n’olur gitme!” diyerek şansını deniyordu. Mustafa onun kaygılarını kuruntu olarak görüyor, “Boşuna endişeleniyorsun, çok iyi vakit geçiriyoruz” diyerek annesini ikna ediyordu.

Mustafa’nın ava gittiği günler Feride için geçmek bilmiyordu. Bir gece önceden içi sıkılmaya başlıyor, uykusu kâbuslarla bölünüyordu. O da yapabileceği tek şeyi yapıp Hacı Anne’nin kapısını çalıyor, dualarına sığınıyordu. Kalbinde Mustafa Kore’de iken bile oluşmayan bir sıkıntı, aklında dillendirilmeyecek kötü düşünceler dolaşıyor, bunlara engel olamıyordu.

Zamanla av partileri hafta sonu yaşamlarının ayrılmaz bir parçası oldu. Başkalarının da katılmasıyla av grubu büyüdü. Dinlenmek için ara verdiklerinde birbirlerine başlarından geçenleri, yaşadıklarını anlattılar, kâh güldüler, kâh düşündüler, Mustafa anlattıkça hepsinin gözleri buğulandı. İçlerinde anlatacak en çok hikâyesi olan, Mustafa'ydı. Öyle ki annesine bile söyleyemediklerini, anlatamadığı savaş anılarını av arkadaşlarıyla paylaştı. Bu sohbetler bir süre sonra avdan daha çok zaman almaya, bir araya gelmenin nedeni olmaya başladı.

Gri, yağmurlu, rüzgârlı bir pazar günü akşamüzeri, hava endişeli düşünceler gibi sıkıntılıydı. Feride odasının sokağı gören penceresinin önündeki sedire bağdaş kurmuş, alnını cama dayamış, Mustafa'nın gelmesini bekliyordu. Gecikmişti. Aklına gelen kötü düşünceleri kovdu. "Benden uzağa gidin!" dedi.

Saatler saatleri kovaladı, hava tamamen karardı, gelen giden yoktu. Hikmet de avdan dönmemişti. Bir ara Mahmut Bey'in arabayla gittiğini gördü. Bunun üzerine Feride, Mahmut Bey'in evine gidip Mustafa ile Hikmet'in dönüşünü orada beklemeye karar verdi.

Hikmet'in annesi Fatma da telaşlıydı ama renk vermiyor, "Hikmet daha önceleri de gecikti, merak etme birazdan gelirler" diyerek teselli ediyordu. Gelinler akşam yemeği hazırladılar, Feride'ye de yemesi için ısrar ettiler ama boğazından bir lokma bile geçmedi. Feride tıkanıp kaldı. Gece geç vakit sokak kapısının açıldığını duydular, ayak seslerini, kısık sesli telaşlı konuşmaları da. Feride yerinden fırladı, sofaya çıktı, merdiven boşluğundan taşlık görünüyordu. Mahmut Bey ve Hikmet oradaydı ama Mustafa yoktu.

Feride'den kendinin de tanıyamadığı bir feryat yükseldi. "Mustafaaaa!" Bu ses sadece ciğerlerinden değil tüm benliğinden fırlamış, sönen ümitlerini, acılarını anlatmaya yetmişti. Herkes donup kalmıştı, sessizlik konağın her yerini sarmıştı.

Taşlıktaki iki erkek başlarını kaldırdı, ağlamaktan kızarmış ve şişmiş gözleriyle Feride'ye baktılar. İşte o an Feride olduğu yere yıkıldı ve kendinden geçti.

Ayılması ve kendine gelmesi biraz zaman aldı. Komşuları epey uğraştırdı. Gözlerini araladı, sağa sola çevirdi. Fatma, Mahmut, Hikmet, her zaman yardıma koşan Ağavni, hatta Hacı Anne bile yanında idi. Feride gözlerini kapadı ve kısık bir sesle "Oğlum, gitme dedim" sözcükleri dudaklarından döküldü.

Feride günlerce başka şey söylemedi. "Oğlum, gitme dedim"den başka.

Avda Mustafa'nın başına geleni komşuları, ancak günler sonra, Feride'nin acısı biraz küllenince anlatabildiler.

Aylar sonra Feride gazete kâğıdına sarılı paketlerin doldurduğu filelerini taşımaya, tahtaboşta yorgunluk kahvesini içmeye devam etti, gözleri nemli, dalgın, iç geçirerek... Gramofona hiç plak koymadı. Sık sık Hacı Anne'ye gidip onun dualarına sığındı.

Müştemilat



Kimim kimsem yok. Seneler önce Mahmut Bey'in konağına ev işlerine yardım etmek için gittim, bana kol kanat gerdiler, orada yatıp kalkıyorum. Büyük ailenin bir parçası oldum.

Enine boyuna, yapılı bir adam Mahmut Bey. Erken evlenip genç yaşta baba olmuş, Ali, Hikmet, Hasan adında üç oğlu var. Henüz elli yaşında bile değil. Allah ona yaptığı işe uygun bir vücut vermiş. Göğüs tahtası geniş, pazıları kuvvetli, sesi de gür ve pek ahenkli. Bazen Anadolu'nun yanık ezgilerini mırıldanır, çok keyifli olursa türkünün tümünü okur. Özellikle işten gelip yemek üstü yorgunluk kahvesini içtikten sonra. Mahmut Bey inşaatların kaba marangoz işlerini yapar. Kapı, pencere ürettiği atölyesi evi gibi büyüktür. Üç oğlunu yanında çalıştırır. Günleri oğullarıyla atölyede ve geceleri de oğulları, gelinleri ve karısı Fatma ile konakta geçer.

Fatma Abla gençliğinde afetmiş ama aradan geçen yıllar ondan çok şey götürmüştü. Mahmut Bey'in onu kaçırdığı günlerdeki güzelliği kalmamış. Üç oğlan, evin işi, Mahmut Bey'in derdi derken mavi gözleri çukura kaçmış, kaygılardan, gönül kurgunluklarından yüzü kırıkmış. Her sabah,

bana ve gelinlerine yapılacak işleri bir bir söyler, sonra üst kattaki köşe odasında sedire yerleşir, zaten ufacıktır, gelinlerden biri yastıklarıyla sırtını destekler.

Mahalledeki ocaklarda kaynayan yemeğin buharıyla havaya karışıp köşe bucak dolaşan hikâyelerin hepsini duyar. Sabah kahveye muhakkak gelen olur, onlarla da dedikodu tenceresi kaynar da kaynar. Arada bir, kıyıya vurmuş denizaneleri gibi şişmiş ayaklarını ovalar, küçük gelininden tuzlu su leğeni ister.

Fatma Abla bir seferinde bana kocasının ailesinden neler çektiğini anlatmıştı. “Mahmut’la bana giriş katındaki en küçük odayı vermişlerdi. Herhalde kaçtığım için, çeyiz getirmediğim ya... Belki de boyuma uygun diye,” deyip kahkahayı patlatmıştı. O aynı şeyi gelinlerine yapmamaya kararlıydı. Evin en güzel odalarına onları yerleştirdi. Büyük, ortanca ve küçük gelin zevklerine göre bu odaları döşediler, karakterlerini ve aile kültürlerini de sergilediler.

En güzeli küçük gelin Sabriye’nin odasıydı. Perde ve yatak örtüsü bahar gibiydi, insanın içi açılıyordu. Ayrıca sağa sola serpiştirdiği küçük kız bibloları onun çocuk ruhunun yansımasıydı. Yaşı daha çok küçüktü. Güzel bir kız değildi ama tatlı dili, sıcak tavırlarıyla kendini sevdireliyordu.

Üç gelinden hangisi erken davranacak, ilk torun hangi oğlandan olacak diye konuşulurken, Mahmut Bey eve bir ek oda yapmaya karar verdiğini söyledi pat diye! Kafasını dinlemek istiyormuş. Şaşırmaya kalmadı, işe girişti bile. Göz açıp kapayana kadar, konağın arkasından geçen sokağa açılan kapının yanındaki boşluk bir oda haline geldi.

Temizlik yapmaya girdiğimde şaşıtm kaldım. Dışarıdan görüldüğü gibi değildi, kocaman bir oda olmuştu. Pencerelerinden bol ışık giriyordu, çatıyı taşıyan kirişleri açıkta

bırakmışlar, bu da odayı olduğundan daha ferah yapmıştı. Mahmut Bey'in masası, tahta oymaları yaptığı tezgâhı ve duvara asılı aletleri, hele hele üzerinde bağdaş kurup oturduğu halı döşeli sediri, bu odaya çok yakışacaktı. Hele bir de perdeleri küçük gelin seçer, marifetli parmaklarıyla dikerse, bu oda bambaşka olurdu. Tabii o harika Bünyan halısını unutmamalı – kim bilir kaç kuşak önce, kim bilir hangi kadının koyu kırmızı, lacivert, altın sarısı desenlerini dokuduğu, insana aşkı, arzuyu, kıskançlığı hatırlatan o halı...

Küçük gelin Sabriye fakir bir ailenin kızıydı. Hasan âşık olunca Mahmut Bey çaresiz kaldı. Bu kızın doğru dürüst çeyizi yoktur diyerek bir süre bu evliliği ertelemenin pek yararı olmayacaktı. Oğlunun huyunu suyunu iyi bilirdi. Hasan hassas bir çocuktü, en küçük olduğu için onu hiç zora koşmamışlardı.

Sabriye eve yerleşir yerleşmez, tüm konak sakinlerini hayrete düşürmeye başladı. Önce bonmarşe vitrinlerinde görüp hayalini kurduğu, odasında başlayan, sonra tüm eve yayılan süsleme merakı “Çok zevklisin”, “bravo kızım” takdirleriyle desteklenince, Sabriye'yi kimse tutamadı. “Babacığım, güzel olmuş mu? Beğendiniz mi?” diyerek sürekli Mahmut Bey'in arkasında geziyordu. Sabriye tatlı dilliydi, bir şeyler bulur, konuşur, anlatırdı.

Mahmut Bey gelinlerinin evin bereketi olduğunu söylardı. Samimiyeti gözlerinin pırıl pırıl ışımamasından belliydi. Gelinler aileye katıldıktan sonra işler de, kazanç da artmıştı. Bir gün konağın önüne dört kapılı sarı renkli Ford otomobil gelince herkes birbirine aynı soruyu sordu.

“Sabriye'nin fikri mi bu?”

Sarmaşık Sokak'tan nadiren otomobil geçer. Taksi gelince düğün, hastalık veya olağanüstü bir durum var demektir. Cenaze mahalle camiine el üstünde götürülür. Pek ender de olsa özel bir otomobil köşede görününce, pencerelerinden sokağın trafiğini izleyen ve olan biteni herkesten önce duyan yaşlı teyzeler duruma hâkim olurlar, günlerce konuşulur artık... Mahmut Bey'in Ford'u, Sarmaşık Sokak'ın ilk otomobili.

Mahmut Bey bu büyük alışverişten sonra ilkleri yaşama fikrini ve zevkini pek sevdi. Buzdolabı ve merdaneli çamaşır makinesinin konak kapısından girişini Sarmaşık Sokak sakinleri hayretle, Sabriye çığlıklarla karşıladı. Akşam olunca da Mahmut Bey'in yanaklarından öptü, sıkı sıkı sarılarak teşekkür etti.

Evi saran yaşam sevinci, pazar günü gezmeleriyle tüm Sarmaşık Sokak'ın ilgi odağı haline geldi. Arabanın bagajına bir gün önceden hazırladığım piknik yemeklerini yerleştirdikten sonra Sabriye ön koltuğa oturur, Fatma Hanım ve oğlanlardan, gelinlerden o gün kim geliyorsa arka koltuğu paylaşırlar, Mahmut Bey direksiyona geçer, Hasan da ağabeyi Hikmet'e avda eşlik etmediği nadir zamanlarda onlara katılırdı.

Mahmut Bey bazı geceler eve geç gelirdi. Fatma Ab-la'nın bu konuda tek kelime ettiğini duymadım. Kaşlarını çatmaz, iğneleyici bir söz etmezdi.

Gün ağarırken Mahmut Bey kapıyı sessizce açar, ayaklarının ucunda merdivenleri tırmanır, yatağına süzülürdü. Hiçbirimiz duymazdık ama bilirdik.

O gece babaları eve dönmemiş, sadece oğulları gelmişti. Akşam yemeği onsuz yendi, çaylar onsuz içildi. Yattığımız sırada henüz gelmemişti ama kimse meraklanmadı.

Nasıl olsa geç bir saatte gelir, sessizce odasına çekilirdi. Sarı Ford'u genelde konağın giriş kapısına yakın bırakırdı. Oysa bu gece bahçe duvarına park edilen arabanın motor sesi kulağıma geldi. Bu sesler, bahçeye en yakın olan benim ve Sabriye'nin odasından duyulabilirdi. Merdivende bazı tıkırtı ve gıcırtilar alışılmışın dışındaydı. Kalkmadım, böyle gecelerde Mahmut Bey'in karşısına çıkmamam konusunda tembihlenmiştim.

Ertesi sabah Mahmut Bey bana giriş kapısının anahtarını görüp görmediğimi sordu. Evde aramadığı yer kalmamıştı. Anahtar kaybolmuştu. Gece eve nasıl girdiğini merak ettim, kapıyı ona kim açmıştı? Sabriye mi? Kayınpederinin gelişini duymuş da kalkmış mıydı acaba? Bahçe kapısına en yakın pencere onun odasınınkiydi.

İki aydır evde tatlı bir ilk torun neşesi yaşanıyor. Babaanne, dede, amcalar, yengeler sevinç içindeler. Sabriye'nin bir dediğini iki etmiyorlar, doğacak bebeğe bir şeyler hazırlıyorlar...

Gün ağarıyor, kahvaltı hazırlamak için erken, biraz daha yatabilirim. Bu saatte ne kadar çok ses var, herkes mi kalktı acaba? Fısıf fısıf konuşmalar, ayak sesleri... Derken çığlıklar. Fırlayıp kalktım, sofaya çıktığımda Mahmut Bey'i gördüm. Kucağında Sabriye. "Çabuk bir battaniye getir" dedi. Sabriye'nin tüm bedeni beyaz geceliğiyle yarışır beyazlıkta, gözleri ise yarı kapalıydı. Geceliğinde yer yer kan lekeleri birer gelincik çiçeği gibiydi. Sabriye'yi sardık sarmaladık, sarı Ford otomobilin arka koltuğuna yatırdık, başını Hasan'ın kucağına koyduk. Mahmut Bey gaza bastı, son hızla uzaklaştı.

Sabriye'ye dış gebelik teşhisi kondu, ameliyat edildi. Zayıf bünyesi, kan kaybını ve ameliyat travmasını kaldırmakta zorlanıyordu. Ateşini düşüremiyorlardı. Hepimiz sırayla yanında kaldık. Hasan yanından bir an bile ayrılmadı. Günden güne eriyordu. Son günlerinde sesini bile zor duyar olduk. "Acaba son isteği var mı" diye hep kendi kendime sordum. Sabriye elimizden kaydı gitti. Çiçekli perdeler, örtüler, biblolar, hepsi öksüz kaldı.

Sessiz, yaşlı günler konakta yavaşça akıp giderken, Sabriye'nin yokluğu bütün ağırlığıyla içimize çöktü. Fatma Abla'nın sabah kahveleri, komşu ziyaretleri hep bitti. Sık sık ağlıyor, doğmamış torununa, kaybettiği gelinine yarıyor. Bazen inanmayacaksınız ama Mahmut Bey'in hıçkırıklarını bile duyuyorum.

Bir öğlen vakti arabanın sesiyle pencereye koştum, öğlen vakti sarı Ford'un evde ne işi var dememe kalmadan, Hasan ağır hareketlerle indi, Hikmet kolundaydı. Sağ eli sargılı.

İçine kapanık, sessiz Hasan, atölyede elini makineye kaptırmış, sağ elinin iki parmağı dişliler arasında kaybolmuştu.

"Ahhh, Sabriye!" diye bağıırışı kulaklarımda yankılanır.

Köklerimden Doğarım



Denizin kokusunu ciğerlerine doldurmak için bahçeye indi Eleni. Kıvrıkcık beyaz dalgaların köpürerek kırıldığı kayalıkların kuşbakışı görüldüğü duvara yaklaştı ve derin bir nefes aldı, bir daha, bir daha...

Yıllardır iyot ve yosun karışımı koku bedeninin bir parçası olmuştu. Her ne kadar büyüdüğü Bozcaada'daki kadar yoğun değilse de evinde, deniz kenarında olmak ona çok iyi geliyor, adada yaşadığı güzel günleri hatırlıyor, saçlarında dolaşan nemli, tuzlu rüzgâr beynindeki özgürlük duygularını harekete geçiriyordu.

Kardeşi Antula'nın düğünü için gittiği Taşoz'dan iki gün önce dönmüştü. Orada adalara özgü yoğun deniz kokusunu tekrar duymuş, çok mutlu olmuş, doğduğu adada olduğu gibi, kendini pupa yelken bir teknede hayal etmişti.

Recep erkenden kalkmış, dut ağacının altına Eleni'nin hazır ettiği beyaz çarşafı sermiş, sonra ağaca tırmanarak dallarını kuvvetle silkelemişti.

Bozcaada'da her yaz başlangıcında, Eleni'nin annesi ağaçtaki olgun dutlar bitene kadar dalları silkelettirir, öğleden sonra da dostlarına çayla birlikte dut ikram ederdi. Şimdi Eleni de anne evinde ne gördüyse tekrarlıyor, unutulmasına fırsat vermiyordu. Beyaz çarşafın üstü olgun,

ağzınıza attığınızda tümüyle eriyen ve size bedenindeki lezzeti sakınmadan veren beyaz dutlarla kaplanmıştı.

Recep kahvesini yudumlarken, Eleni'nin çarşafın üzerindeki dutları tabağa yerleştirmesini izledi. Bugünkü davet için harıl harıl çalışıyorlardı. Recep bahçeyi sulamak için kuyuya uzun halatın ucundaki kovayı bıraktı. Kuyunun dibine saldıgı kova ağır ağır yükselirken, kol ve vücut adaleleri de hareketleniyor, kabarıyor, bedenini saran gömleğinin altında belirginleşiyordu. Güneş altında, esmer teninde parlayan ter taneciklerine Eleni'nin gözü takıldı, daldı gitti.

Komşular Ağavni, Gülsün, Gülizar, yan komşu Aneyne ve torunu, hatta Hacı Anne dutlu çay davetine gelecekler. Aslında dut bir vesile, Antula'nın düğününü ve Eleni'nin Taşoz'a yolculuğunu merak ediyorlar.

Recep, çiçekleri ve tüm bahçeyi suladı, böylelikle öğleden sonra güneşinin kavurucu sıcağı hafifleyecek, misafirler rahat edecek, serinlik akşama kadar sürecekti. Sonra bir görevi daha vardı. Eleni'nin sabah erkenden kalkıp açtığı incecik nişastalı baklava hamurlarının arasına serdiği sarı muhallebili sütlü börek tepsisini fırına götürmek. Galakto Boreko fırında pişerken, hamur tabakaları çıtır çıtır olacak, üstü nar gibi kızaracaktı. Eve gelince de şerbeti dökülecekti.

Eleni yol yorgunluğunu üzerinden tam anlamıyla atmamış olmasına rağmen arı gibi çalışıyor, Recep de sevgi dolu bakışlar ve hayranlıkla onu izlemeye devam ediyordu.

Masa, tam asma çardağının, büyümeye başlamış ham yeşil koruk salkımlarının altında, Eleni'nin çeyizinden masa örtüsü ve Ağavni'nin aile yadigarı semaverisiyle ihtişamlı bir görünüm kazanmış, misafirleri karşılamaya hazırdı. Ağavni getirmeden önce semaveri mangal külüyle ovmuş, pırıl pırıl yapmıştı.

Ağavni hep anlatırdı. Kocas ı Behruz'un anne ve babası İran'dan göçerken üç parça eşyalarının arasına aile yadigar ı semaveri de sıkıştırmıştı. Kuşaktan kuşağa aktarılan yaşam öykülerinin kaybolmasına gönülleri razı gelmemiş, bu semaver etrafında, sıcak bir bardak çay eşliğinde paylaşılan sevinçler ve kederleri unutmak istememişlerdi.

Semaver şimdi Sarmaşık Sokak'ta bir çay sofrasından diğerine dolaşıp duruyor, hem dinliyor, hem anlatıyordu. Bugün Eleni'nin evinde ilk kez İran'dan geliş öyküsünü anlatacak, Antula'nın düğününü dinleyecekti.

"Nereden başlayayım, bilemiyorum, anlatacak o kadar çok şey var ki," dedi Eleni. "Antula hep kır düğünü isterdi. Bu da gerçekleş ti. Eniştem ve ailesi, Antulan'ın bu isteğini yerine getirmek için paralandı desem yeridir. Atina'da kır düğününe uygun bir yer bulamayınca imdada Taşoz Adası'nda oturan Rena Teyze yetişti.

'Ne duruyorsunuz? Atlayın buraya gelin. Evim herkesi yatırmaya uygun. Bahçem geniş, masaları havuzun kenarına koyar, düğünü zeytin ağaçlarının altında yaparız.'"

Böylece tartışmalar sonlanmıştı.

"Şimdi sizlere çok şaşıracakınız bir şey anlatacağım. Rena teyze Kayseri şivesiyle çok güzel Türkçe konuşuyor. Zaten bizi de 'Hoş geldiniz canlarım, nasılsınız?' diyerek karşıladı. Sıkı sıkı sarıldı öptü. Bu sıcak karşılama annemi de etkilemiş olmalı ki bir ara kulağıma eğildi ve fısıldadı: 'Antula'yı iyi bir aileye verdik galiba?' İçi rahatlamış, kaygılarını geride bırakmış bir hali vardı. Gözlerinin içinde babamın ölümünden önceki yıllar, aylar, günlerde olduğu gibi yanıp sönen minik pırıltılar vardı.

Ben de o andan itibaren ona Rena Teyze demeye başladım. Rena Teyze, Atina'da güneş altında ısınıp, gece in-

sana cehennem azabı yaşatan binaların sıcağından kaçmış, altı ay bu adada iki kızıyla birlikte pansiyon işletiyor. Bize dedesini, babasını, Anadolu'dan göçlerini anlattı.

'Ben Atina'da doğdum ama babam doğduğu toprakların dilini bana ve kardeşime öğretti. Dedem Kayseri'nin en zengin tüccarımış. Başından hiç çıkarmadığı fesi altın işlemlerle süslüymüş, ayrıca çok yakışıklıymış. Atina'da evimde salonda baş köşede dedemin fesli, yakışıklı resmi durur. Babam Kayseri'den ayrıldığında Türkçe ve Rumca'yı iyi konuşuyormuş, ölene kadar da konuştu ve bizlere öğretti.'

Biliyor musunuz? Ben Rena teyzeyi çok sevdim,," diye tamamladı sözlerini Eleni.

Eleni herkesin tabağına börek ve kulurakia koyarken, "Bu paskalya kurabiyelerini Rena Teyze elleriyle sizin için yaptı. Tembih üstüne tembih, 'Arkadaşlarına ikram et,' dedi. Böreği ben kendi ellerimle açtım. Sakın dutları unutmayın! Çayınıza şeker koymayın, ağzınıza bir dut atın."

Eleni'nin gözleri masadaki dostlarının gözleriyle buluştu. Dudaklardaki gülümseme gözlerinin içine yerleşti. Derin bir nefes ve ardından çayından bir yudum aldı.

"Kendi kendime hep sordum. Neden adalarda rüzgâr bir deli eser? Sanki Bozcaada'nın rüzgârı kalkmış Taşoz'a gitmiş. Hayret ettim, hoşlandım, tekrar doğmuş gibi oldum. Sonra düşündüm, bizim adada ağustos ayında deli gibi esen rüzgâr, bağlarda hasata göz kırpan üzümlerin yaz sıcağında hızlıca olgunlaşıp erkenden bozulmasını önler. Taşoz Adası'nın dillere destan zeytinlerinin, bademlerinin bu kadar lezzetli olmasının sırrı da belki bu rüzgârlarda gizli.

İnanamayacaksınız ama Taşoz Adası derin bir Ege mavisıyla kuşatılmış bir yeşil deniz. Çamlar zeytin ağaçlarıyla kol kola tepelerden kıyılara akıyorlar. Yalnız bahçelerde

değil, sokak aralarında bile kendilerine yer bulmuşlar. Zeus ve Hera tapınak kalıntılarını korumak üzere ince uzun, açık ve koyu yeşil yapraklarıyla adeta bir çatı örmüşler. Her zeytin ağacı kasım, aralık ayı gelince meyvelerini tüm ada halkıyla paylaşacaklar.

Taşoz Adası'nın bademleri de meşhur. Şekerle kaplayıp şahane bir badem şekeri imal ediyorlar. Rena Teyze elime misafirlere ikram edilmek üzere bir gümüş tepsi tutuşturdu. Üstüne bir dantel örtü sermiş, bademlerin yanına kadehlerde kendi elleriyle yaptığı nane ve vişne likörünü koymuştu. Nane likörünü özellikle tavsiye ediyordu, naneler kendi bahçesindendi, şekerle birlikte Taşoz güneşinin altında, bahçe duvarının üstünde likör haline gelmişti. Göz alıcı bir yeşil, kristal kadehlerin içinde parlıyordu.

Rena teyzenin bahçesindeki zeytin ağaçları gündüz bir başka, gece bir başka güzeldi. Altlarına sıklıkla yerleştirilen yeşil renkli projektörler onlara heybetli ve gizemli bir görünüm kazandırmıştı. Düğün için başka bir yer, başka bir süsleme kimsenin aklından geçmedi."

Ev sahipleri, akrabalar, davetlilerin imece usulü hazırladığı mezeden yemeğe kadar çeşitli yiyecekler beyaz örtülü masaların üzerinde, boy boy, renk renk, değişik lezzette zeytinlerle birlikte yer almıştı. Bunu, evlilikte huzur ve bereket olsun diye özellikle Rena Teyze istemişti.

"Her fırsatta, 'Zeytin ağaçları bolluğun, barışın, bilgelğin, yeniden doğuşun simgesidir, altından geçenlere, 'Eski Yunan'da bereket ve barışı temsil eden Tanrıça Athena'nın armağanıyım, Homeros benim gölgemde soluklandı der,'" diye anlatıyor, bu ağaçla ilgili tüm hikâyelerde bir gerçeklik payı olduğunu vurgulamak istiyordu.

"Biliyor musun Eleni?" dedi Rena teyze, 'Babam anlattı, Osmanlı sarayına zeytin, badem ve bal bu adadan gidermiş.'

İşte güzel Antula'm düğün gecesini, bu olağanüstü manzarada ve kendisini kucaklayan bir dost çemberinde, beyaz gelinliğiyle tarih sayfalarından fırlamış bir mitoloji kahramanı gibi süzöldü durdu."

Davetliler kısa sürede kaynaşmış, "Nerelisiniz? Nereden geldiniz?" soruları havada uçuşmaya başlamıştı.

"Tenedos, Nea Bafra, Nea Mudania, Nea Smirni sözcükleri dudaklardan dököldü. 'Yani,' dediler hep bir ağızdan, 'Bozcaada, Bafra, Mudanya, İzmir. Dedelerimiz, babalarımız Anadolu'dan göçmüşler. Memleketlerinin adlarını bu topraklarda korumuşlar. Köklerinin Anadolu olduğunu söylemek istemişler, hatta büyüklerinden öğrendikleri kırık dökük Türkçeyle başka şeyler de...' Ailelerinden duydukları göç hikâyelerini anlatırken duydukları heyecanı gizlemeye çalışmıyor, dolu dolu yaşamak istiyorlardı."

Bu sözcükler zaman ve mekân gözetmeden Eleni'nin kulaklarında sürekli çınılıyordu. Antula'nın düğünü için anesiyle birlikte gittiği bu adada aklına bir dizi soru gelmişti.

"Doğduğum toprak Tenedos, Bozcaada, ama köklerim nerede?"

"O gece misafirler geç vakte kadar sadece sirtaki değil, zeybekiko nağmeleriyle dizlerini yere vurdu, içkiyle coşup bol bol dans etti, herkes çok eğlendi.

Dönüş yolunda Rena Teyze arkamızdan su dökerek yolcu ederken, 'Bahçende bir zeytin ağacı olsun kızım. Bu kutsal ağaç 'Ben herkese aitim, siz gittikten sonra da ben burada olacağım, köklerimden doğarım der,' dedi."

Eleni derin bir nefes aldı, misafirlerine döndü:

"Recep'e söyleyeceğim, ilerideki zeytin ağacının dibini çapalasın, gübre koysun. Çocuğumu onun gölgesinde büyütmek istiyorum."

Gülsün



Uykum hafiflemeye başlayınca, sinsice “Buradayız! Bizleri unutma” der ağırlarım. Uyku ile uyanıklık arası, ellerimde, bileklerimde, hatırı kalmasın, tüm eklemlerimde tepinerek pervasızca gezmelerini duyarım. Hatta duymaktan öte, sızısı tüm bedenime yayılır. Ertesi sabah işe gideceğim aklıma gelir.

Ellerim benim ekmek param. Onlar kuvvetli olmalı, çabuk yorulmamalı, parmaklarım avcuma sıkıca gömülmeli, sıkıca kapanmalı, hatta arada bir alışkanlık haline getirdikleri kasılmalardan vazgeçmelidir. Ellerim bedenimin can damarı. Oysa onların sabunlu sulardan, çamaşırlardan kurtulup Ülkü’yü sevmesini, okşamasını, onun sarı saçlarını taramasını, örmesini istiyorum. Ellerimin, kollarımın güçlü olması, çamaşırların evin hanımının istediği gibi, çoğu zaman sıcak su ve beyaz sabunla leğende kuvvetle çitlenerek daha iyi temizlenmesi demektir. Konakların uçsuz bucaksız oda ve sofalarının tahta yer döşemelerinin arapsabunuyla kehribar sarısına dönüşmesi demektir. Alın terim bu temizlik sularına karışmıştır. Evin hanımı çamaşırları bir gece öncesinden arapsabunlu suda bekletmişse, piyango vurmuş gibi sevinirim, çünkü işim biraz hafifler. Ağrı-

lar arttıkça, fanilalar, donlar, havlular, dayanılmaz olunca da çarşaf lar gözümün önünden gitmez. Aklımın iplerine dizim dizim dizilirler. İşte o an dürtülmüşçesine uyanırım. Ağrılar bana dünyanın gerçeğini anlatır. Uykum bir anda açılır, cin gibi olurum. Henüz gün ışımamış. Ağrılar kısa bir uykuyu bile haram eder. Taş gibi sert kütük yatağ ımda rahat bir köşe bulma çabalar ım boşunadır. Yatakla sonraki buluşmam gece geç saatlerde olacağından, terk etmek aklı-
mın ucundan geçmez.

Konu komşudan gelen “belki kokmuştur” sözlerinin eşlik ettiğ i bir tabak yemek olmadığı zaman, akşam ye-meğim sade suya tirit çorba, bu saatte çoktan midemden bağırsaklarıma geçmiştir. Bir ağrı kesici ilaçtan medet umuyorum ama nişastadan yapılmış o iri kapsülü nasıl yu-tacağ ım? Yuttum diyelim, midem nasıl kabul edecek? Ağrı çekmek istemiyorum. Sert yatağ ımda kollarımı ve bacakla-rımı yana açarak uzatır, sırtımı yatağ a iyice yapıştırırım. İla-cın etkisini göstermesini beklerken içim geçer. Kaç dakika olduğunu bilemem. Ne tatlıdır o uyku.

Yaz, kış fark etmez odamız gün ışığını öğleye doğru alır. O da yaz aylarında güneş tam tepedeyken, sadece bir saatliğine. Dört yanı yüksek, taş bir yapının avlusuna ba-
kar odamızın iki penceresi. Kısacası günün bu saatinde her mevsim karanlıktır. Çıplak ayaklar ım buz gibi zemine bastığında, mevsimleri algılamam imkânsızdır. Yaz, bahar, hep aynı soğuk zemine uyanırım.

Ülkü’mün yüzüne bakmaya doyamam. Dudakları tatlı bir gülümsemeyle aralık, kim bilir hangi sürükleyici rüya-nın kanatlarında? Bal rengi dağ ınık saçlarının arasından parmaklarımı geçirir, Allah’a bana güç vermesi için dua ederim. Esas duam Ülkü’nün yaşamında hep böyle gülüm-

semesi içindir. Benim de, Ülkü'nün de duaya ihtiyacı var, bilirim. Dünyamda artık tek bir kişi var, o da Ülkü. Sadece bu anları içimde derinlemesine duymak için yaşıyorum. Sarılırken, öperken onu incitmekten korkuyorum. İşte bu anlar beni ayakta tutuyor.

Odanın karanlık köşesinde, tortop olmuş kocam Hayri'nin de duaya ihtiyacı var. Onun hastane köşelerinde deneme tahtasına dönmüş bedeninin artık ağrı çekip çekmediğini de ne yazık ki bilmiyorum. Kazadan beri zaten konuşmaz oldu. Bana mı küstü, yoksa hayata mı bilemiyorum. Bu soruyu kendime sormaya çekiniyor, acılarıma bir de bunu eklemeye korkuyorum.

Benim için en önemlisi akşam eve döndüğümde ellerime bakan, boş midesine gidecek bir iki lokma yiyeceği bekleyen masum yavrum Ülkü. Saatler akşama doğru kayarken, Ülkü beni pencerede bekler. Gözleri yokuşun üstündedir. O saatlerde bütün yorgunluğuma rağmen ayaklarım beni uçururcasına evimize, daha doğrusu odamıza götürür.

Kocası küçük kız kardeşimi bıçaklayıp öldürdüğünde, buna yanacak vaktim bile olmadı. Baba hapiste, Allah'a şükür Ülkü benim yanımda. Olanları hatırlamıyor. Küçük yaşta kucağıma geldi. Kollarımla onu sardım. Başını omzuma koydu, anne kokusunu aradı. Ona baktığımda içim ezilir, gözlerim buğulanır, boğazıma bir şeyler düğümlenir. Olanları ona bir gün anlatacağım. Bilsin.

Ailem fakirdi, göçmendi. Yanya topraklarından koparılıp Konya'nın Karaman'ına yerleştirilmişlerdi. Ne de olsa doğdukları topraklarda şekillenen evetler, hayırlar, asla olmazlar ailemi terk etmemiş, hatta bu yabancı diyarda onlara daha da sıkı sarılmışlardı. Gönlüm Hayri'ye düştüğünde önceleri kızlarının bir duvar ustasına gönül vermesine karşı koymuşlar ama sonunda aşkımızı kabullenmişlerdi.

Sevişerek evlenmiştik. Fakirdik ama ikimizde de çalışma azmi vardı. Birbirimize hep destek olduk. İstanbul'a taşınmamız Hayri'nin fikriydi. Bu koca şehre geldik, hep çalıştık... Ben konaklara temizliğe gittim, Hayri inşaatlarda çalıştı. Yıllar yılları kovaladı, çocuksuz günler birbirinin kopyası olmaya başladı. Tekdüze hayatımız günün birinde ansızın gelen haberlerle sarsıldı. Kardeşimin ölüm haberini aldığımızda, apar topar memlekete gittik. Ülkü'yü hiç görmemiştim, görür görmez kanım ısındı, onu kimselele bırakmak istemedim. Hayri de "İşte bak, çocuğumuz oldu" dediğinde, Ülkü'yü kucakladım ve bir daha da bırakmadım.

Ülkü'nün kahkahalarıyla şenlenen yuvamıza ateş düşmesi uzun sürmedi. Hayri inşaattan düştü, sakat kaldı. O kara günlerde, ümitsizlikle, çaresizlikle kıvrılırken, kade-re baş kaldırırken bile evimizde şefkat, anlayış, sevgi, sabır, sindirildikleri kuytu deliklerden dışarı çıkmaya cesaret edebildiler.

Hayri, ana rahmi pozisyonunu hiç değiştirmeden yatar, sadece yemek ve diğer ihtiyaçları için büyük çaba sarf ederek hareket eder. Beni üzmemek için inlemez bile. Bilirim, her şeyi görür. Gözlerine bakmak yeter. Kazanın olduğu günden sonra elimizdekini avcumuzdakini Hayri'nin tedavisi için harcadık. Kimseden fayda yoktu. İnşaatın sahibi ise ortalıkta görünmüyordu.

Komşum Makbule, pencerede bekler. Kapıdan çıktığı-mı görür görmez koşar gelir, uyuyan Ülkü ve Hayri'nin nöbetini devralır, ben temizlikten dönene kadar onların koruyucu meleği olur.

Temizliğe gittiğim Saraylı Teyze'nin konağında rastladığım Mısırlı bir kadın, kötülüklerden korunmak için

elimi kaldırıp beş parmağımı sevdiklerime doğru tutmamı söylemişti. “Bu Fatima’nın elidir, seni ve sevdiklerini korur.” Bu sabah tek göz, iki pencereci odamızın kapısını kapamadan önce elimi odanın loşluğuna, Ülkü ve Hayri’ye doğru “Hamsa” diyerek uzatıp “Allah’ın inayeti ve huzuru üstünüzde olsun” diye mırıldandım.

Sarmaşık Sokak’a girer girmez başımı kaldırır, Hacı Anne’nin cumbasına bakarım. Onun beyaz başörtüsünü görünce içime bir huzur çöker. Bilirim ki benim için dua ediyor.

Temizlik sırası bugün Saraylı Hanım’da. Biz Saraylı Hanım diyorduk ama asıl adı Lütfiye idi. Osmanlı sarayının son yıllarında, esirleri terbiye eden bir saraylının kızıymış. Yüksek rütbeli bir memur olan Beyefendi ile evlendirilmiş. Bu ufak tefek kibar adama herkes Beyefendi derdi, gerçek adını bilmezdik. Gri mavi boyalı kapıdaki pirinç tokmağı üç kez vurdum. Evdeki yardımcının araladığı kapıdan mermer döşeli, serin, loş taşlığa girdim. Sağdaki ve soldaki altın varaklı, oymalı tırnaklar, masalar ve üstündeki aynalar kristal avizenin solgun ışığını yansıtmaya, mermer merdivenlerin basamaklarını seçmekte zorlanacaktım. Bugün İran halılarıyla kaplı üst kattaki sofa ve onu çevreleyen dört odayı temizleyeceğim. Koyu kırmızı renkteki halılar ve şarap rengi kadife kaplı koltuklar, kristal vazolar, gümüş süs eşyaları beni bekliyor. Lütfiye Hanım saray görmüş kadındır. Sesi çok güzeldir. Ayda iki sefer eşini dostunu davet eder, çalıp söylerler. Onlar söyledikçe Sarmaşık Sokak şenlenir, güzelleşir. Misafirlerine bizim pek bilmediğimiz yemekler ikram eder. Saraylı Hanım’ın evinde zamanın nasıl geçtiğini anlamam. İş çoktur ama zevklidir. Kristallere, gümüşlere dokunduğumda başka dünyalara giderim.

Pırıltıları, güneş vurduğunda camın içinde kırılan ışığın oyunları beni hayaller ülkesine sürükler.

Yola bakan köşedeki odadan Lütfiye Hanım'ın bana seslendiğini duydum. "Gel, bir sıcak çay iç." Lütfiye Hanım hemen her seferinde bir yorgunluk çayı veya kahvesi için beni yanına çağırır, Hayri'yi, Ülkü'yü sorar, dertlerimi dinler, teselli eder.

Odaya girdiğimde her zaman olduğu gibi sarı benizli gelini Leyla, kucağında sıska oğluyla oturuyordu.

Öğlen olmuştu bile. Ezan sesini duydum. Başka şeyler de. Bugün nedense sokak kapısı her zamankinden daha sık çalındı. Gelen giden çok oldu. Üst katta olduğum için konuşmaları fısıltı halinde duyuyordum. Meraklandım. Sofadan merdiven boşluğuna doğru başımı uzattım. Taşlıkta, Hacı Anne'nin beyaz başörtüsünü tanıdım. Bacakları ağrıyan Hacı Anne zar zor yürür, bu nedenle sokağa pek ender çıkar. Bu ziyareti hayra yoramadım. Üst kata çıkamaz, o yüzden girişe bir koltuk koyarlar onun için. Karşısına da Saraylı Hanım oturur.

Hacı Anne'nin sesini duydum. "Gülsün, kızım aşağıya iner misin?"

Bu sesi duyunca, sanki kötü bir şey olacaktı gibi kalbim sıkıştı. Geçmişte üzücü olaylarda, kardeşimin bıçaklanışında, Hayri'nin kazasında da aynı şey olmuştu. Aşağı indiğimde titremekten ağzımı açamadım. Hacı Anne'nin dudakları kıpırıyor, belli ki bir dua okuyordu. Beni Saraylı Hanım'la aralarına aldılar. Hacı Anne bana sıkı sıkı sarıldı. O an kötü bir haber vereceklerini anladım. "Allah'ım, sen Ülkü'yü koru" diyebildim.

"Ülkü komşunun evinde. Hiçbir şeyi yok, merak etme. Ama Hayri..."

“Hayri yaşıyor mu?” diyebildim.

“Ağır yanıkları olduğu için hastaneye götürmüşler. Ocağı yakmaya çalışırken devirmiş, yangın çıkmış. Komşular koşup söndürmüşler ama... Allah yardımcın olsun.”

Yaşlar gözlerimden ip gibi akıyordu. Nereye gideyim bilemiyorum. Hayri’ye mi, yoksa Ülkü’ye mi?

Beni bir taksiyle hastaneye gönderdiler. Hayri’nin tüm vücudu ilaçlanmış, sargılar içindeydi. “Hayri’!” diye seslendim, gözlerini zorlukla araladı. Dudakları bir şeyler söylemek için kıpırdadı, fakat hiç sesi çıkmadı. Bana baktı, sonra başını çevirdi.

Dönüş yolunda hep ağladım, Hayri’ye, kendime, mutlu günlerimize, aşkımıza ağladım. Bu dünyaya bir daha gelsem, yine Hayri’yi seveceğime ağladım.

Araba tembihliydi. Beni Saraylı Hanım’ın evine götürdü. Kapıda Ülkü beni bekliyordu. Sarıldık, ağladık... Lutfiye Hanım ikimizi de kucakladı. Başımı omzuna koydum, göz pınarlarım kurumuştı.

Alt katta bizim için bir oda hazırlamışlardı. O geceyi orada geçirdik. Sabah, Saraylı Hanım, Beyefendi, oğlu ve geliniyle aynı sofraya oturduk. Uykusuz geçen gece ve ağlamaktan tükenmiş kalbim beni sersemletmişti herhalde, bunda bir tuhaflık görmedim. Sanki hep beraber oturmuşuz gibi! Beyefendi’nin sesini ilk kez o zaman duydum: “Bundan sonra eviniz burası.”

Zilha Teyze



Mahallenin erkekleri Perihan Hanım'ın evinin önünde toplandılar. Tabutun çıkarılması için içeri çağrılmayı bekliyorlar. Ölümün, çekilen acılardan, çilelerden bir kurtuluş olduğuna inanırım. Köşe başındaki evimizin cumbasından olanı biteni dikkatle izliyorum.

Ben ve ailem bir Rum aileden aldığımız taş evde oturuyoruz. Perihan Hanım'ın eviyle karşı karşıyayız. Dört erkek içeri girdi. Zilha, iki pencerele dar uzun bir odada kız kardeşiyle yaşıyordu. Odada zaten daha fazla insana yer yoktu.

Zilha'nın tabutu kapıdan görününce, bekleyenler de omuz verdiler. Pencerelelerden uzanan başların, dudaklarından dökülen duaların eşliğinde camiye doğru yürüdüler.

Adı Zeliha idi. Yaşı küçük olanlar Zilha Teyze, yaşlıları ise sadece Zilha derdi. Ufak tefek, tombul, şen şakrak bir kadındı. Yaşına rağmen kırışksız cildine sanki hiç dert uğramamış gibiydi, en azından dışarıdan görüldüğü kadar. Yaşını tahmin etmek zordu.

Mahallemize, kocasının ölümünden sonra Çankırı'dan geldi. İki lafın başı dilinden düşürmediği "odunun meşesi, evin köşesi, kadının Ayşesi" deyimine uygun, köşebaşı üç

katlı taş bir Rum evi aldı ve yerleşti. Daha taşındığı gün pencereden “Hoş geldin komşu” diye seslendim, kahveye davet ettim. Böyle başladı Zilha’yla komşuluğumuz.

Zilha tatlı dilli olduğu kadar eli ve kapısı açıktı. Hepimiz onu çok sevdik. Rahmetli subay kocası İsmail Bey’le küçük yaşta evlendirilmişti. Uzun yıllar çabalamalarına rağmen çocukları olmamıştı. “Allah bize bir evlat nasip etmedi, n’apalım Hacı Anne” diye bana içini dökerdi. Senelerce İsmail Bey ile görev icabı Bağdat, Halep ve Şam’ı gezdikten sonra eşinin memleketi Çankırı’ya yerleşmişler, Mübaccel adında bir kimsesiz kızı da evlat edinmişlerdi. Bunları bana kadife döşeli ceviz mobilyalar, ipek perdeler, yastıklar, iğne oyası örtülerin süslediği salonunda anlattı.

Her haliyle varlıklı olduğuna İkinci Dünya Savaşı’nın ilk yıllarından itibaren şahit olduk. Savaşın getirdiği kaçınılmaz yokluk günlerinde ne yapar eder, bulur buluşturur bizlere ikramda bulunurdu. Evimizde şeker, kahve zaten yoktu da, çayı bile kuru üzümle içerken, Zilha bize şekerli kahve, çay pişirir, bazen de balla sunardı. Bu kalın taş duvarlı Rum evi kış aylarında tüm evlerden daha sıcak, yaz günlerinde de serin olurdu.

Savaşa girmemiştik ama ne olur ne olmaz diye karartma uygulanıyordu. Işık geçirmeyen siyah muşamba storların tüm pencereleri kapladığı, ruhların da gelen sıkıcı haberlerle daha da daraldığı, midelerin küçülen yemek porsiyonlarından sonra homurdandığı gecelerde Zilha bizleri Amerikan malı Zenith marka radyosunun etrafında toplardı. Haberleri Mesut Cemil’in sesinden dinlerdik. Zilha radyonun düğmesini dikkatle çevirir, istasyon arardı. Bazen Arap müzik yayınlarında oyalanır, tanıdık bir şarkıyı orijinal dilinde mırıldanırdı. Yayınlarını en net dinlediği-

miz Radio Romania ve Radio Bucharest'ti. Neşeli Romen şarkıları ruhumuza iyi gelirdi.

Geceleri saatin on iki olmasını muhakkak beklerdik. Belgrad radyosundan Almanların özel yayını vardı. Lale Andersen'in söylediği "Lili Marleen" şarkısı nöbetteki askerler için olsa da bizlere de değişik duygular yaşatırdı. Sözlerini anlamazdık, bize tercüme edecek kimse de yoktu. Sadece "Lili Marleen"ın "Lambanın Altındaki Kız" olduğunu bilirdik. Buğulu, hasret dolu ses "Lili Marleen" dedikçe, Almanlar askerlerinin moralinin yükseldiğine inanıyorlardı. Aslında şarkıyı cephenin her iki tarafındaki askerler de dinliyordu. Sonuçta hepsinin kavuşmak istediği bir sevgilisi vardı.

"Lili Marleen" şarkısını Zilha'nın önceden soyduğu meyveleri yerken dinlerdik. Karaborsadan tedarik ettiği çikolatalar, şekerlemeler birkaç saatliğine de olsa savaşı unutturur, ağzımızı tatlandırırdı.

O günlerde küçülen ekmek tayınları, uzayan ekmek ve gıda kuyrukları, tencerede pişen bir lokma yemek, savaş acı bir biçimde hatırlatıyordu. Zaman zaman düşman askerlerinin İstanbul'a kadar uzanabilecekleri söylentisi tüylerimizi diken diken etmeye yetiyordu.

Zilha, kulakları az duyan kız kardeşi ve uzaktaki Mübeccel'den başka yakını olmamasını takıntı haline getirmişti. Hayatında hiç sıkıntı çekmemiş bu kadın, savaşın getirdiği gri havaya pek alışamamıştı. "Alman geliyor" sözünü diline dolamıştı. Birkaç gün sonra "Alman geliyor, başımıza bombalar yağacak" demeye başladı. "Yapma, etme, kendini yıpratma!" dememize rağmen sözlerimize kulaklarını tıkadı.

Savaş korkusu, İsmail Bey'le Arap ülkelerinde geçirdiği yıllardan ona kalan mirastı. Seneler sonra bu korku bir dip

dalgası şeklinde ortaya çıktı, hatta yıkıcı olmaya başladı. Başına bombaların yağacağı kuruntusunu bir türlü yene-
medi. Bir gün özene bezene döşediği, hepimize kucak açan
evini aceleyle sattığını öğrendik.

Zilha, Mübeccel'in ona bakacağına inanmıştı. Onun
yanına, Çankırı'ya gitme kararı aldı ve her şeyini toplayıp
gitti. Oysa Mübeccel'in derdi başından aşkındı. Sarhoş bir
koca, dört çocuk.

Savaş sonunda bitti. Ağır koşullar altında ezilmiş ma-
halleli kendini toparlamaya çalıştı. Yıllar yılları kovaladı.
Çankırı'dan gelenler Zilha'dan, gidenler bizlerden haber
götürdü.

Zilha'nın sağlığının iyi olmadığı, son olarak astım has-
talığının ağırlaştığı haberini aldık. Onu bir süre sonra kar-
deşi Makbule'nin kolunda kapının önünde görünce hiç
şaşırmadım. Hastalığı onu yıpratmıştı. Küçülmüş, pırl
pırl cildi kırışıklarla dolmuştu. Nefes alırken ciğerlerin-
den gelen hırıltı yürek paralıyordu. Birkaç yıl süren Çan-
kırı macerası hüsrarla sonuçlanmış, doğru dürüst tedavi
edilmeyen hastalığı ilerlemiş, parasının büyük bir kısmı
da Mübeccel'in sarhoş kocasına gitmişti. Şimdi, kulakları
duymayan kardeşi Makbule'nin kolunda, tanıdığı bu ma-
halleye sığınmıştı.

Ne yaptık ettik Perihan'ı ikna edip girişteki tek göz oda-
sını boşalttırdık. Zilha ve Makbule'yi yerleştirdik. Tesadüf,
Perihan'ın evi Zilha'nın sattığı taş evin tam karşısındaydı.
Artık evden dışarı çıkamadığı için komşularla pencereden
konuşsun diye yatağını pencerenin önüne koyduk. Gün-
lerini, ani bir kararla, kimseye danışmadan sattığı, alanın
tamir edip güzelleştirdiği eski evine bakarak, iç çekerek ge-
çirdi.

Doktor Zaven onu sık ziyaret ediyor, siyah çantasından çıkardığı reçetesine yazdığı nefes açıcı ve sakinleştirici kediotu kökü şuruplarıyla biraz rahatlatıyordu. Ne var ki inandı yüzünden uğradığı zarar ve içine zehir gibi damla damla akan pişmanlık, Zilha'nın durumunu ağırlaştırdı. Gururlu bir kadındı, bir şey söylemiyordu ama kederden eridiği açık seçik görülüyordu.

Sonunda yerinden kıpırdayamaz hale geldi. Makbule'nin uykusu çok ağır olduğu için çareyi bileklerine ip bağlamakta buldu. Gece uyumadan önce sağ bileğine bağladığı ipi yanında yatan Zilha'nın sol bileğine bağlıyor, böylelikle gece Zilha'nın bir şeye ihtiyacı olursa ipi çekerek Makbule'yi uyandırabiliyordu.

O gece Zilha fenalaştığında acaba ipi çekti mi? Çekti de Makbule mi uyanmadı? Bu soruların cevabını hiç bilemedik.

Makbule sabah uyandığında ablasını kaskatı, başı pencereye dönük, gözleri açık, karşı eve bakar buldu.

Şimdi elimde Zilha'nın "Benden size hatıra" diye bıraktığı Şam ipeği masa örtüsü var. Bugüne kadar fazla ilgilenmemiştim. Cenaze sokağın bir ucunda kaybolurken elime aldım. Yumuşacıktı. İşlemeleri canlılığını korumuş, bir bu kadar yıl daha koruyacak, bize Zilha'yı hatırlatacaktı.

Kıpkırmızı



Sesler bazen uzaktan, bazen yakından gelir. Gün ışığında sesler şehri örtü gibi sarar. Bir uğultu işitilir ama duman daha belirgin bir işarettir. Gece ise çığlıklar sessizlikle büyür. Kırmızı alevler, kıvılcımlar, uçuşan alev topları karanlıkta etrafı aydınlatır, telaş içinde hep birlikte, haberi en kuytu mahallelere kadar ulaştırır.

Hiç yangın yaşamadığım halde, neden bilmem çocukluğumun en çarpıcı anıları hep yangın etrafında döner. Sanırım uykumun çığlıklarla bölünmesi, uyku sersemi balkondan izlediğim alevler, duman ve gittikçe kızaran gökyüzü neden olmuştur buna. Yatağıma döndüğümde yuvalarını kaybeden insanların kederi, çaresizliği ve bir sonraki günü nasıl karşılayacağı hiç aklımdan çıkmadı, uykularımı kovaladı, bilinçaltıma yerleşti.

Evimiz ahşap bir konak. Yan taraftaki komşumuz da ahşap konak. Arada, yangın duvarı denen kalın bir duvar var. Bu duvar, yıllardır kurumuş yağlı boyalı tahtaları çıra gibi yanmaktan koruyamaz. Evimizin bulunduğu sokaktaki evlerin, konakların hepsi ahşap. Bu gizli korku, büyüdükçe de peşimi bırakmadı. Her gün okuldan, evimizi kül olmuş halde bulma ve evsiz barksız kalma korkusuyla döndüm.

Yokuşlar, Ayasofya, Eski Bizans Sarayı, Hipodrom, Topkapı Sarayı, Sultan Ahmet Camisi'nin yer aldığı İstanbul'un en eski tepesinden Marmara Denizi'ne doğru bir koşu tutturur. Düz bir çizgi halinde inen de vardır, kıvrıla kıvrıla giden de. Bu yokuşlar, eski İstanbul'un en heyecan verici özelliğidir. Lodosu şehrin iç kısımlarına, kuzey rüzgârlarını da kıyıya ulaştıran kanallardır. Evlere meyilli bir zeminde yerleşme imkânı tanır, hepsine cömert bir deniz manzarası sunar.

Nereden gelirsem geleyim, yokuşlardan birinin başına ulaştığımda, etrafa göz gezdiririm. Bir duman, alışılmışın dışında bir görüntü ararım. Bu teftiş temiz sonuçlanırsa, gönül rahatlığıyla kendimi yokuştan aşağı bırakırım. Bir gün bahçelerin çevrelediği incir ağacının gölgesindeki ahşap evleri, konakları arkamda bırakarak, bir başka gün de sağlı sollu birbirine yaslanmış taş evlerin arasından deniz kenarına inerim. Evime kavuşurum.

Müslüman ailelerin tercih ettiği ahşap binalar, büyüklüğüne göre içinde yaşayanların mali durumunu açığa vurur. Bu evler, taş avluları ve bahçeleri ile birkaç kuşağın bir arada yaşadığı geniş aileleri hem barındıracak, hem de bir arada yaşamamanın keyfini ve mahremiyetini koruyacak şekilde inşa edilmiştir. Pencerelerin birçoğunu kaplayan kafesler bu görevi üstlenmiştir.

Taş yapılar yangın tehlikesine karşı biraz daha korunaklı görünür. Büyüklükleri ahşap binalar kadar değişiklik göstermez. Bitişik nizam, destek alarak yokuşlardan aşağı doğru sıralanır. Rumlar ve Ermenilerin çekirdek aileleri için yaptığı binalardır.

İster yaz olsun, ister kış, hangi yönde bu yokuşları arşınladığınız da önemli değildir; sabah erken saatlerden

itibaren hepsinin merdivenleri yıkanmış, kapı önü komşu evin sınırlarına kadar süpürülmüş, sulanmış olur. Şaşırp, “Bunu her gün mü yapıyorsunuz?” sorusunu sorduğunuzda yanıt hep aynıdır. “Biz, nasıl her sabah yüzümüzü yıkıyorsak, evlerimizin yüzünü de aynı şekilde temizliyoruz.”

Üç katlı, dar cepmeli taş evlerin bahçeleri arka kısımdadır ve küçüktür. Bu nedenle oturanların yaşamı havalar müsait oldukça hep kapı önünde geçer. Sabah temizliği yapıldıktan sonra sebzeler komşularla sohbet eşliğinde ayıklanır. Sabah kahveleri burada dedikodular eşliğinde içilir. Öğleden sonraları komşular kapı önünde ağırlanır.

Kâh ahşap, kâh kâgir evlerin sıralandığı yokuşlar, yol boyunca İstanbul kentinin deniz, yosun, kurumuş çiroz kokularını eski şehre taşır.

Beni gece gündüz korkutan yangınlar bu yokuşlardaki binaların izini yavaş yavaş sildikçe, belli bir mimari tarzı yansıtmayan, yaşayanlar arasındaki teması inceltip kopacak hale getiren apartmanlar belirmeye başladı. Bahçeler, ağaçlar yok oldu, incir ağaçlarıyla birlikte o dokuya özgü komşuluk da. Eski İstanbul’un en eski tepesi, hızla değişmeye başladı.

Bir eylül günü, gazete manşetlerini kaplayan “Selenik’te Atamızın evi bombalandı” haberi, öğleden sonra gelişecek olayların başlama fişeğiydi. İncirlerin ağırlaşmış dallarından aşağı sarktığı bir öğleden sonra, akşamüstüne evrilmişti. Asma çardağının dalları arasına gerilen tellerden sarkan renkli ampuller henüz ortalığı aydınlatmamıştı. Erkekler işlerinden yavaş yavaş dönüyorlardı ama getirdikleri haberler keyifli bir akşam yemeğini haram edecek gibi görünüyordu. Ya bizleri korkutmaktan çekindikleri, ya da yaşadıkları şoku henüz üstlerinden atamadıklarından, Be-

yoğlu'nda olup biten için, “Bir kargaşa var, Rum ve Ermeni tüccarların dükkânları yağmalanıyor, ellerinde bayrak, taş, sopa ile her yere saldırıyorlar” demekle yetindiler. Bir süre sonra sokaktan geçenler, ayaklanmanın bir yağmaya dönüştüğünü, direnen mal sahiplerine çok kötü davranıldığını anlattılar. Herkese bayrak asmalarını söylediler. Saatler ilerledikçe, uğultu halindeki sesler giderek yaklaştı. Kırılan cam, zorlanan kapı sesleri, köpek havlamaları... Bir süre sonra sadece çığlıklar duyulur oldu.

Beni ürküten bir kırmızılık gökyüzünde belirmeye başladı, hızla büyüdü ve her yeri kapladı. Çığlık sesleri, köpek havlamaları, bağrışlar... Bahçelerden evlerin içlerine çekildik, Ermeni, Rum komşularımızı evlerimize aldık. Sonra beklemeye başladık. Pencerelerin önünde, teraslarda olup biteni kırmızı gökyüzüne bakarak anlamaya çalışıyorduk. Gizlenmemizin ne kadar isabetli olduğunu bu çevreden olmayan insanlar sokağa kalabalık, sopalı bir grup halinde geldiklerinde anladık. Her evin kapısını çaldılar, Ermeni, Rum aile olup olmadığını sordular, bazıları yatak odalarımıza kadar çıktı. “Sarmaşık Sokak'ta gayrimüslim yok” dememize inandılar ve uzaklaştılar. Bizim sokak 6-7 Eylül gecesini hasarsız atlattı. Ama pek çok sokak bu kadar şanslı değildi.

Bu Kırmızı Gece benim için bambaşka bir deneyim oldu. Kumkapı'ya doğru yürüyen bir grubun peşine takıldım. Nişanca'ya kadar yanan binaların dumanlarını yararak, sağımıza solumuza düşen kıvılcımlardan, yangından kopan alevli tahta parçalarından korunarak ilerledik. Cadde üzerindeki manifatura dükkânının bütün malları yerlerdeydi. Alın teri kazançlarla satın alınan iplikler, yünler, dikiş malzemeleri, çamaşırlar, çoraplar akla gelen her şey

ama her şey. Garbis, yüzü bembeyaz kesilmiş, dükkânının önünde heykel gibi donmuş kalmıştı. Yılların emeği şimdi ayaklar altındaydı.

Asıl şoku arkadaşım Foti'nin evinin önünde yaşadım. Foti'yi her ziyaret edişimde beni hayaller âlemine sürükleyen bu evin kapısı kırılmış, pencereler ardına kadar açık, sokakta bir yığın halinde duran eşyalar belli ki pencerelerden atılmıştı. Halılar bu yığının tepesindeydi, ucundan birileri çekiştiriyordu. Zevkle döşenmiş evin salonunu süsleyen Viyana stili kristal kesme camlı büfe yolun ortasında, bazı kristal bardaklar kırık bedenleriyle hâlâ raflarındaydı. Foti'nin bağdaş kurarak oturduğu, başını dayadığı, kollarına beyaz dantel serili kırmızı kadife koltuklar da sokakta, sahibesini bekler gibi dört ayağının üstünde duruyordu. Ertesi gün yerinde yeller esecekti. Perdeler kasten yırtılmış, pervazlardan dışarı sarkıyordu. Yatakları, yorganları bile paralamışlar, belli ki değerli bir şeyler aramışlardı. Evi bilerek gelmiş olmalılardı.

Foti'nin ailesi zengindi. Babası ithalat yapıyordu. İstiklal Caddesi'nde ev eşyaları satan mağazaları vardı. Sık sık yurt dışına gider, evlerine ve iki kızına çok zevkli eşyalar getirirdi. Ben de Foti'yi ziyarete gittiğimde sehparların üstündeki porselenlerden, büfenin içindeki ışıltılı kristallerden gözümü alamazdım. Annesi bize okul dönüşü kahvaltıyı gümüş tepsi içinde getirirdi. Anadolu Rumlarından olan annesinin, doğduğu şehirde öğrendiği kaytaş böreğinin, özellikle içi sarı muhallebili, baklava hamuru ile yapılmış sütlü böreğinin tadını hâlâ hatırlarım.

O gün Foti ve ailesi ortalıkta görünmüyordu. Daha sonra da onlardan hiçbir haber alamadık. İzleyen günlerde Foti'lerin evinin kapısı kalın bir zincir ve kilitle kapatıldı.

Yarı açık pencerelerden sarkan perdeler rüzgâr estikçe Foti ve ailesinin arkasından el sallarcasına dalgalanıp durdu.

Kumkapı'da şarap imal eden Bedros'un dükkânının önünden, balıkçıların ve Kör Agop'un meyhanesinin bulunduğu sokağa doğru bir kırmızı şarap deresi akıyordu. Bedros'un dükkânındaki büyük fiçılara açılan deliklerden akan şarap kokusu insanı sarhoş ediyordu. Şarap tıpkı kan gibi, arnavut kaldırımının taşları arasından, kıpkırmızı, kıvrıla kıvrıla akıyordu.

Yazmacılar da bu yıkımdan paylarını almışlardı. Kırılmış makineleri, işlenmiş, işlenmemiş kumaşları sokak ortasındaydı. Atölyedeki boyalar sokakta sulara karışıp her yeri kırmızıya boyamıştı. Şarap kırmızısı ile yazma boyası, arnavut kaldırımlarının taşları arasından birbirine karışmadan ayrı yönlere ilerliyordu.

Gökyüzü de kıpkırmızıydı. Biraz ileride bir kilisenin yandığı söyleniyordu.

Uzun bir süre kâbusa dönüşen rüyalardan ter içinde uyandım, uykusuz gecelerde Foti'yi ve okulumdan ayrılan, göçmek zorunda kalan arkadaşlarımı düşündüm.

Evlerindeki döşemelerden tutun da sofralarında gördüğüm değişik tatlar ve kokular, duyduğum kıvrak müzik hep hatıralarımı süsledi. Mis gibi sakız ve mahlep kokulu paskalya çöreklerini, renk renk boyalı yumurtaları, çaya batırıp ıslattığım kulurakia kurabiyeleri, okul dönüşü annelerinin bizleri güler yüzle karşılamaları anılarımda canlılığını korudu, burnumun direğini sızlattı.

Bir yandan yangınlar, diğer yandan Eylül gecesi olanlar, çevremizi hızla değiştirmişti. Onları ve yaşamımıza getirdikleri renkleri, sıcak dostlukları kıpkırmızı gecelerde kaybettik.

İçindekiler

Mırnay.....	7
Ağavni.....	14
Akrebin Ölümü.....	20
Eleni'nin Üzümleri	29
Farnupia	37
Archipelago.....	51
Sana Bir Yelek Diktim.....	59
Tahtaboş.....	66
Müştemilat.....	73
Köklerimden Doğarım.....	79
Gülsün.....	85
Zilha Teyze	92
Kıpkırmızı	97

Կիւսիւն, Աղանի, Չիլհա	Gülsün, Ağavni, Zilha
Կիւսիւն, Աղանի, Չիլհա	Gülsün, Ağavni, Zilha
Թոմրիս Ալփայ	Tomris Alpay
պատմուածք	short stories
Թրքերէն	Turkish
Հոկտեմբեր 2019, Ստանպուլ	October 2019, Istanbul

Kendini, rüzgârın başını eğdiği bir başak gibi hissetti. Gözyaşları üzümlerin üstündeki su damlalarına karıştı. Annesinin çaresizlik karşısında başvurduğu sözler aklına geldi.

“Afrodit aşkın anlamını iyi bilir. Onu, hiç âşık olmadığı sakat bir tanrıyla zorla evlendirmişlerdi. Hefaistos hiç kalbini hoplatmamıştı. O da sevdayı başka kollarda aramıştı. Tanrıların ölümsüz oldukları ne kadar doğruysa, onların da ellerinin kollarının bağlandığı, kadere karşı koyamadıkları zamanlar da o kadar gerçektir.”

Tanrıların bile başa çıkamadıkları kaderin üstesinden Eleni nasıl gelsin? Sevgilisiyle evliliği bile evinden, yurdundan ayrılığının acısını hafifletemiyor işte. Eleni derin bir iç geçirdi.

Fatma, Gülizar’ın çiçekli elbisesinin eteğine yapışmış, üzüm reçeline yardıma gelmişti.

“Çavuş üzümleri kararmasın, çabucak yapalım diye, gelirken Ağavni’ye de haber verdim.”



ISBN 9786052100554



9 786052 100554